

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Година XXII

Нови Сад, јануар—фебруар, 1973.

Број 1—2

САДРЖАЈ

Повратак адвокатури

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Мр Војислав Попадић	Активност адвоката комуниста Војводине
Станко Бети	Положај и улога адвокатуре у самоуправном друштвено-политичком систему
Драгољуб Гвозденац
Мирко Борјановић
Милан Рапајић	Идејни проблеми у „Гласнику”

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Александар Радованов	Поступак пред Спољнотрговинском арбитражом у Београду
Војислав Кнежевић	Одузимање имовинске користи (чл. 62а КЗ)

Законодавна пракса

Миливој Вујадиновић	О законодавној функцији САП Војводине
Милинко Перин	Приказ Закона о испитивању порекла имовине

ПРАВНА ПРАКСА

Из судске праксе

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXII

Нови Сад, јануар — фебруар 1973.

Број 1 — 2

ПОВРАТАК АДВОКАТУРИ

Након вишемесечног прекида *Гласник* Адвокатске коморе Војводине наставља са даљим редовним излажењем.

До привремене обуставе излажења *Гласника* дошло је услед оставки и престанка мандата ранијег Уређивачког одбора, главног и одговорног уредника и Уређивачког савета, а што је уследило након што су адвокати комунисти из Војводине, на свом првом заједничком саветовању одржаном 16. децембра 1972. г. у Новом Саду, утврдили да *Гласник*, као стручно и службено гласило, у последњим годинама није увек стајао на марксистичким погледима у односу на развој Друштва и друштвених односа, већ је био оптерећен у неким написима националистичким, либералним, грађанско-буржоаским и конзервативним схватањима, те су захтевали да сви одговорни функционери и чланови органа *Гласника* поднесу оставке.

Након тога је Конференција адвоката — као надлежан орган Коморе — изабрала, на својој седници дана 1. априла 1973. г., нови Уређивачки одбор, Уређивачки савет и главног и одговорног уредника *Гласника*, те је тако у организационом смислу омогућено даље излажење листа.

Нови Уређивачки одбор и Уређивачки савет у свом раду на издавању *Гласника*, полазиће првенствено од задатака, улоге и функције листа, као стручног и службеног гласила намењеног у првом реду социјалистичкој адвокатури као друштвеној служби — Уставом конституисаној институцији са превасходним циљем пружања правне помоћи грађанима и асоцијацијама радних људи, у остваривању и заштити њихових Уставом и Законом зајемчених слобода и права — те сходно томе њеном унапређивању и даљој друштвеној афирмацији, као и сталном јачању законитости и развијању самоуправних односа као основе нашег социјалистичког друштвено-политичког система.

С тим у вези, а полазећи од марксистичких погледа на развој друштва и друштвених односа и са позиција нашег самоуправног друштвено-политичког социјалистичког система, *Гласник* би се у будуће нарочито бавио питањима везаним за адвокатуру и друштво, стручним и научним чланцима и расправама из свих области и грана права, посебно законодавном активношћу САП Војводине и нормативном делатношћу скупштина општина и организација удруженог рада, обзиром на изванредан значај и актуелност материје, правном а посебно судском праксом, а такође и саопштењима из рада Коморе и њених органа и из рада општинских организација адвоката.

Настављајући рад на издавању *Гласника* са изложених концепција и програма, Уређивачки савет и Уређивачки одбор позивају на широку сарадњу све адвокате, правнике и сваког другог ко је спреман и заинтересован да са изложене платформе и позиција пружи свој допринос остваривању изложених циљева.

Уређивачки савет
Уређивачки одбор

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Мр Војислав Попадић, адвокат у Н. Саду

АКТИВНОСТ АДВОКАТА КОМУНИСТА ВОЈВОДИНЕ

У Адвокатску комору Војводине уписано је и раде као адвокати 97 чланова Савеза комуниста. Заступљени су у свим општинским организацијама адвоката. Најбројнији су у Новом Саду, где их је око 1/3 од укупног броја. Новосадски адвокати комунисти су посебно организовани и делују и раде кроз посебну организацију Савеза комуниста. У Панчеву се налазе у организацији Савеза комуниста правосудних установа и са општинским Правобранилаштвом чине посебан огранак. Остали адвокати комунисти непосредно су укључени у месне организације Савеза комуниста.

Већ пуне четири године адвокати комунисти су тежили за формирањем посебног облика организовања свих адвоката комуниста Војводине. Сматрало се да ће на тај начин моћи, као чланови Савеза комуниста, да дају свој допринос даљем развоју адвокатуре у Војводини, а и да скрену пажњу друштва на проблеме и потребе адвокатуре као друштвене службе.

Ови напори адвоката комуниста нису наилазили на разумевање, како у Адвокатској комори тако и ван ње. Пребацивано је да Комора има своје облике самоуправног организовања и да је непотребно посебно окупљање адвоката комуниста. Постојала је и бојазан да ће активно и организовано деловање адвоката комуниста претворити адвокатурљ, као независну и самосталну службу, у подржављену институцију која ће изгубити своје особене атрибуте, а адвокати изгубити свој дотадашњи углед и поверење код странака.

Поред свих отпора адвокати комунисти су упорно отварали процесе продирања идеја социјалистичке међузависности адвокатуре према друштву и обратно. Показало се да адвокати комунисти, када се организују, имају снаге да покрену друштвене чиниоце на врло значајне акције.

Претеча сталног организовања адвоката комуниста Војводине је било окупљање адвоката комуниста Војводине после 21.

седнице Председништва СКЈ, када је смењена неколицина одговорних функционера из СР Хрватске поднела молбу да се упишу у Адвокатску комору Војводине. Иако су формално правно испуњавали услове за упис, адвокати комунисти Војводине су енергично дигли глас против тога, истичући да адвокатура није азил за политички и друштвено уопште дискредитована лица, и захтевали да се Покрајински закон о адвокатури и другим видовима правне помоћи новелира по хитном поступку, а Управни одбор Коморе да одбије њихов упис. Закон је одмах измењен, а Комора је одбила њихов упис.

Коначно, крајем прошле године, тачније 16. децембра 1972. године, адвокати комунисти су се организовали, кроз саветовање, као сталан и обавезан облик окупљања.

На том I саветовању расправљана су значајна питања степена самоуправног организовања адвоката у Адвокатску комору Војводине и идејни проблеми публицистичке делатности Адвокатске коморе Војводине. На том Саветовању су донети и следећи закључци:

1. Статут Адвокатске коморе Војводине, у садашњој редакцији, не одражава потребан степен непосредног самоуправљања адвоката у својим основним организацијама и не обезбеђује такав механизам одлучивања при коме сваки адвокат може активно и стваралачки да утиче на решавање питања од интереса за друштвени и правни положај адвоката у адвокатској организацији и адвокатури у самоуправном социјалистичком друштву.

2. Саветовање утврђује да Г л а с н и к, као стручно и службено гласило, у последњим годинама није увек стајао на марксистичким погледима у односу на развој друштва и друштвених односа, већ је био оптерећен — у неким написима — националистичким, либералним, грађанско-буржоаским и конзервативним схватањима.

У С п о м е н и ц и, поводом прославе 50-годишњице адвокатури у Покрајини, било је дато простора и некритичном глорификовању неких адвоката који су били активни носиоци идеја предратног буржоаског друштва, и није показана потребна мера дистанцирања од адвоката који су били фашистички оријентисани и сарадници окупатора.

Комунисти адвокати Војводине се одлучно изјашњавају против таквог писања и захтевају политичку одговорност њихових аутора, указујући на потребу да се и у даљем раду мора прецизно утврдити марксистичка физиономија и концепција овог гласила, уз трајно обезбеђење научне основе у третирању теоријских и стручних проблема за које је часопис намењен.

Обзиром на констатовано, комунисти адвокати Војводине захтевају оставку и политичку одговорност Уређивач-

ког савета и Уређивачког одбора, због тога што Саветовање оцењује да нису показали потребну будност и онај степен одговорности који се за такву функцију подразумевају.

3. Комунисти адвокати Војводине сматрају да постоји друштвена потреба и оправданост да се са овим закључцима Саветовања упознају Скупштина и Управни одбор у циљу предузимања потребних мера из своје надлежности и даљег развијања и продубљивања самоуправних односа у адвокатури и укључивања ове друштвене функције у самоуправне токове социјалистичког друштвеног уређења.

Након овог I саветовања, Председништво Саветовања, које је постало сталан извршни орган адвоката комуниста Војводине између саветовања, припремило је II саветовање са тежњом да се на њему разматрају положај и улога адвокатури у самоуправном друштвено-политичком систему (са посебним освртом на проблеме у САПВ), као и стање и идејно-политичка кретања у Адвокатској комори Војводине.

II саветовање је одржано 31. марта 1973. године уз присуство 81 адвоката комунисте, председника Управног одбора, чланова Управног одбора и председника општинских организација адвоката и бројних представника ПК СКВ, Покрајинске скупштине, ПИВ-а, Прокрајинске конференције ССРНВ, ЦК СКС и покрајинског правосуђа. После обимне дискусије (која је трајала 7 сати са 23 учесника у дискусији), усвојени су следећи закључци:

1. Комунисти адвокати при Адвокатској комори Војводине дужни су да развијају сталну активност и трајне напоре у процесу усклађивања уставних и политичких основа о адвокатури у нашем самоуправном друштву са политичком праксом, позитивно-правном регулативом и њим доследним спровођењем.

То представља основну политичку обавезу нас комуниста адвоката са тежњом да се та питања, поред расправљања у оквиру Адвокатске коморе, нађу у програмима решавања одговарајућих органа Савеза комуниста Војводине, Социјалистичког савеза радног народа Војводине, Покрајинске скупштине, Покрајинског извршног већа и других покрајинских органа и организација.

2. Комунисти адвокати Војводине инсистирају да се текућа пореска политика према адвокатури спроводи јединствено за све адвокате у Покрајини (путем друштвеног договора друштвено-политичких заједница) примењујући при томе основе, начела и механизам пореске политике и праксе који важе за радне људе у организацијама удруженог рада.

3. Социјално осигурање адвоката у Покрајини налази се у нескладу са радним доприносом који адвокати остварују. Стога захтевамо да се правни положај адвоката у со-

цијалном осигурању у потпуности изједначи са положајем радних људи који су запослени у основним организацијама удруженог рада.

4. Комунисти адвокати Војводине подржавају захтев органа Адвокатске коморе Војводине да се усвојена Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката у Војводини одобри од стране Покрајинског извршног већа, пошто садашња Тарифа не одражава реалне односе у области друштвеног вредновања тога рада и представља анахронизам у односу на Тарифе осталих адвокатских комора у Југославији.

5. Комунисти адвокати Војводине се залажу за развијање и конституисање организационих облика вршења адвокатуре путем адвокатских радних заједница.

6. Досадашњи рад органа Адвокатске коморе Војводине, посебно Управног одбора, комунисти адвокати Војводине оцењују неповољно налазећи да су у том раду испољене конзервативне, технобироократске и централистичке тенденције, које су спутавале природан развој самоуправних односа у нашој адвокатури.

7. Због тога се захтева да се најхитније сазове Скупштина Адвокатске коморе Војводине и да се изаберу органи Коморе у којима ће бити заступљени они адвокати који су спремни и одлучни да се боре за праве самоуправне односе у војвођанској адвокатури, да их развијају и подстичу у складу са начелима и основама уставног и политичког самоуправног социјалистичког система нашег друштва и адвокатуре као самоуправне, јавне друштвене службе у њему.

За реализацију ових закључака адвокати комунисти Војводине доследно ће се залагати у општинским организацијама и органима Коморе, као и у свим органима друштвено-политичког живота.

Станко Бети, адвокат у Н. Саду

ПОЛОЖАЈ И УЛОГА АДВОКАТУРЕ У САМОУПРАВНОМ ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКОМ СИСТЕМУ

Проблеми положаја и улоге адвокатури у самоуправном социјалистичком друштвено-политичком и уставно-правном систему нису до сада били предмет значајнијег изучавања, нити ширег друштвеног интересовања. Процеси друштвено-политичког и економског развоја наше земље, као и промене које су вршене у вези с тим, на изванредан начин остављали су адвокатуру, и међусобне односе адвокатури и друштвене заједнице, по страни главних токова и праваца промена које су се догађале у нашем друштву. Међутим, то ипак не значи да адвокатура није чинила напоре да ово опште стање измени, и то у позитивном смислу. Такви напори су увек били присутни у адвокатури, иако недovolно изражени, а често и неподржавани од друштвених и политичких структура ван адвокатури. Тек последње две или три године, а наравно и садашњи тренуци, представљају временски период у којем су отпочели значајнији и политички опредељенији напори да се адвокатура уклопи и дефинитивно срасте са основним бићем и карактером нашег друштвено-политичког система. Овакав ангажовани и политички одговоран курс донесе, и већ доноси, друштвено позитивне резултате, али је несумњиво крајњи успех ових напора битно зависан и од односа друштвене заједнице према адвокатури, као и даљих напора радних људи који су носиоци функције адвокатури.

У таквом контексту догађаја и односа, као и проблема, који настају у вези са овим процесима у адвокатури, аутор чланка је покушао и настојао да овим саопштењем презентира јавности једно од мишљења и размисљања о положају и улози адвокатури у нашем позитивном самоуправном друштвено-политичком систему. У том смислу мишљења изражена у овом напису треба схватити као један од покушаја да се појасни и актуелизира општа позиција југословенске адвокатури у нашем самоуправном друштву, нарочито са аспеката примене Уставних амандмана у адвокатури, као и уставних промена које су у то-

ку. Наравно да ове напоре треба схватити само као један од прилога којима се и на трибини *Гласника* отвара дискусија о актуелним проблемима адвокатуре и друштва, па су и стога у овом чланку обухваћена само нека од основних питања положаја и улоге адвокатуре, без претензија да су тиме дата и коначна решења овог проблема.¹

*Општа решења уставно-правног и политичког
положаја и улоге адвокатуре*

Положај и улога адвокатуре у савременом друштвено-политичком систему наше југословенске заједнице детерминисане су уставно-правним, па самим тиме и политичким, позицијама ове делатности као самосталне друштвене службе. У таквом контексту потпуно је извесно да се положај и улога адвокатуре, а нарочито њене друштвено познате и признате функције, остварују искључиво и једино у оквиру нашег савременог социјалистичког и самоуправног друштва. Адвокатура се темељи на принципима и моралу на којима наше друштво почива и егзистира, и нужно се развија опште прихваћеним правцима кретања и развоја друштва. Доследно овоме, наша војвођанска адвокатура (као и југословенска у целини) живи, ради и функционише у овом нашем друштву, и само са њим и у оквиру њега може и мора решавати и разрешавати своје проблеме и дилеме. Садржина, облици и методи овог разрешавања могу, према томе, бити једино социјалистички и самоуправни, какво је и наше друштво у целини, и његови утврђени правци развоја.

У основи функције, положаја, улога и организација адвокатуре, а нарочито управљање у њој, носи печат развоја нашег друштвено-економског и политичког система и суштински је везана и повезана са његовим бићем. У том смислу ако су и постојале неке дилеме и неспоразуми о положају и улози адвокатуре у нашем друштвено-политичком систему, оне су нажалост, а и политички гледано, морале бити решене и разрешене још на познатом, и за нас адвокате посебно значајном IV пленуму ЦК СКЈ (3. априла 1951. г.). Тада је сасвим одређено утврђен генерални став нашег друштва према адвокатури и раним људима који врше ову делатност. Утврђен је општи друштвени и политички положај и улога адвокатуре као самосталне друштвене институције која, у оквиру и на принципима развоја

¹ На II Саветовању Савеза комуниста при Адвокатској комори Војводине, које је одржано 31. марта 1973. године у Новом Саду, разматрана је тема „Положај и улога адвокатуре у самоуправном друштвено-политичком систему (с посебним освртом на проблеме у САП Војводини)“. Аутор овог чланка, који је био и извештач радне групе која је припремала материјале за Саветовање, извршио је извесна одступања од првобитног текста, више га прилагођавајући намени и начину саопштавања у часопису овог карактера. У том смислу основна садржина ове теме Саветовања није мењана ни у овом чланку.

самоуправног социјалистичког друштва, врши друштвено признате функције *заштите* (а не само уске „помоћи“) права и интереса грађана и њихових организација, која су на закону заснована и опште прихваћеним нормама друштвеног понашања утврђена.

На I Конференцији адвоката Југославије ови ставови су још јасније потврђени једногласно усвојеним закључком да је југословенска „адвокатура један од уставних инструмената за заштиту права грађана, радних и других организација, као и за учвршћење демократске и социјалистичке законитости уопште. Она има вековну традицију, али и у новим условима нашег социјалистичког друштва, адвокатура не само да је постигла позитивне резултате, већ се и афирмисала као неопходан елемент нашег друштвено-политичког уређења”².

Овом приликом није ни потребно посебно објашњавати да је оваква позиција адвокатуре, као позитивне и неопходне друштвене службе, нашла своје место и у постојећим одредбама Устава СФРЈ. Уставом се дефинитивно конституише уставно-правни ранг адвокатуре као самосталне друштвене службе. Постојеће тезе за израду новог Устава СФР Југославије ову основну поставку само потврђују, с тим да истовремено указују на једну иначе врло значајну дилему, да ли одредбе о адвокатури треба оставити у делу Устава у којем се регулише положај и функције правосудног система, или пак, по нама сасвим оправдано да је место уставног регулисања адвокатуре у одељку Устава о основним слободама и правима грађана.

Истичемо да је неопходно, да у позитивном законодавству (које између осталог знатно заостаје у конкретнијој разради и спровођењу уставне и политичке концепције о адвокатури) буде изричито и прецизно утврђено да „радни људи који врше функцију адвокатуре имају исти (не само начелно, него и дословно) друштвени и економски положај као и остали радни људи у радним организацијама”. Ми би овде посебно нагласили — исти друштвени и економски положај као и радни људи — у организацијама које имају уставни ранг, положај и улогу друштвених служби. О таквим постојећим и реалним позицијама адвоката и адвокатуре као својеврсне организације удруженог рада, касније ћемо нешто више рећи.

Адвокатура као самостална друштвена служба

Адвокатура је посебно и стално заинтересована, а чини нам се и наше друштво, да се афирмише и валоризује као изразита и дефинитивно одређена делатност која има карактер друштвене службе. Овакво наше инсистирање има свог посебног оправдања и у познатој чињеници да дневне и текуће акције, пропи-

² Из излагања Едварда Кардеља на I Конференцији адвоката Југославије, одржане 26. и 27. фебруара 1967. год. у Београду.

си и активности чак и одговорних политичких, а нарочито управних, структура у нашој Покрајини (па и шире) ову чињеницу не респектују. Сматрамо да треба позвати и на политичку одговорност оне факторе, и носиоце одређених друштвених функција, који својим понашањем према адвокатима и адвокатури у ствари игноришу реализацију већ изложене и у нашем друштву прихваћене опште концепције о положају и улози адвокатуре. Наравно да смо при том свесни и стално одговорни, пре свега ми адвокати, да и међу адвокатима има појединаца и група којима недостаје политичка добронамерност и савремена самоуправна социолошка култура да схвате и прихвате, а посебно и да се понашају, као одговорни носиоци функција адвокатуре као социјалистичке друштвене службе. Те проблеме спремни су, уз сталну политичку подршку Савеза комуниста и осталих друштвених фактора, адвокати сами да реше — и убеђени смо да ћемо их решити, без обзира на њихову садашњу тежину и тешкоће са којима се свакодневно сусрећемо.

Шта уставно-правно и политички, а тиме и суштински одређује и чини адвокатуру друштвеном службом? У овој прилици нећемо се, а нити пак можемо, упуштати у детаљнију теоријску расправу о овом проблему — иако нам се чини да би озбиљнија научна разматрања овог проблема била неопходна, јер у пракси постоје у том погледу веома значајне дилеме и неспоразуми. Да поменемо само једну, али врло значајну и битну; о томе да су адвокати и адвокатура нека „приватна професија”, а самим тиме пежоративно и приватизирана, да је обављају „приватници” и сл. Такав третман, и давање публицитета таквим схватањима, је по нашем мишљењу недопустиво и у ствари представља својеврсну политичку диверзију, супротну опште прихваћеном друштвено-политичком статусу адвокатуре у нашем друштву.³

³ Повремени написи у дневној штампи и информације које се дају путем других средстава јавних комуникација (телевизија, радио и др.) упорно истичу и сврставају адвокатуру, и адвокате као њене носиоце, у тзв. „приватну професију” и „приватнике” — у исти ред, уз инсистирање на истом друштвеном третману, са приватним занатлијама, предузимачима и другим категоријама приватних занимања. Овакав необјективан третман адвокатуре показује, не само недостатак политичког слуха и критеријума, већ и намеру протуррања друштвено штетне, нетачне и злонамерне дезинформације у јавност о стварним функцијама и делатностима адвокатуре. Врло често заговорници ове тезе немају ни основна знања о већ нормираној и позитивној друштвено-политичкој функцији адвокатуре, и о њеном уставном и законском положају и улози у савременом самоуправном систему СФР Југославије.

Илустрације ради изнетог схватања овде само помињемо недавни напис објављен у дневном листу *Дневник* (Нови Сад, бр. 9.495, од 8. априла 1973. године, страна 5), у којем аутор чланка „Право и живот”, новинар М. Будац, сматра да „друштвену службу правне помоћи” грађанима пружају само постојећи бирои или канцеларије за пружање правне помоћи, које постоје при појединим општинским скупштинама. По овом аутору јавног мњења, који узима у заштиту сиромашне мајке које траже алиментацију и оне раднике који су покренули радни спор, а немају могућности да плате квалификовану правну помоћ, сиромашни грађани и радни људи су препуштени сами себи, јер такви грађани немају обезбеђену „друштвену организовану помоћ”, већ на суду могу да

По нашем мишљењу егзистирање оваквих схватања и понашања према адвокатури проистиче из чињенице да се наша политичко-правна мисао и наука проблемима адвокатури у социјалистичком друштву није ни бавила, док је и сама политичка пракса ово питање запостављала и игнорисала, чинећи себе и адвокатуру у међусобним односима и утицајима индиферентним и инфериорним проблемом овога друштва.

Али да пређемо на основне, научно верификоване, премисе које чине одређену делатност друштвеном службом. Основни конститутивни елементи за опредељивање појма друштвених служби изражавају се, по правилу, у следећем:

- у циљевима и делатностима друштвених служби,
- у институционализацији процеса друштвеног рада у области друштвених служби,
- у општем процесу интеграције рада у областима које имају статус друштвених служби и
- у сасвим одређено постављеним и утврђеним облицима друштвеног самоуправљања у друштвеним службама.⁴

И сасвим површном анализом, ових иначе познатих конститутивних елемената, може се са пуном одговорношћу тврдити и потврдити да адвокатура као друштвена делатност, (ми би овде рекли од посебног друштвеног интереса) има сва својства и карактеристике друштвене службе.

„обезбеде само правну помоћ од приватног сектора — од адвоката”, а како ангажовање адвоката зависи „јединствено од тога да ли може да га плати”, онда се и друштвени интерес правне заштите и помоћи, по овом аутору, „своди на терен ПРИВАТНОГ ИНТЕРЕСА”. И доследно овоме, новинар М. Будац тражи и апелује на ово друштво да обезбеди грађанима „ДРУШТВЕНО АНГАЖОВАНОГ АДВОКАТА?!”, а такав адвокат је, по овом аутору, једино служба за пружање правне помоћи при општинским скупштинама, с обзиром да су наши закони препустили друштвену службу за пружање правне помоћи „само — приватном сектору, адвокатима.” И такву интервенцију, као једино могућу и исправну, овај новинар тражи „У ИМЕ ПРОКЛАМОВАНЕ ДРУШТВЕНЕ ЗАШТИТЕ”. Наведени пример је, по нашем мишљењу, драстичан случај необјективног и друштвено-штетног третирања адвокатури, који се не може приписати само непознавању друштвене функције, положаја и улоге адвокатури у нашем друштву. А овај заговорник „друштвено ангажоване адвокатури” могао је бар, пре лансирања описаног памфлета, да прочита позитивне прописе о адвокатури, или још конкретније постојећи Статут Адвокатске коморе Војводине, који изричито прописује да је „адвокат *дужан* да заступа странку која нема средстава за подмирење адвокатске награде” и то наравно бесплатно (в. чл. 32. Статута). Објективно и истинито информисање јавности, а једино такво има друштвену и законску подршку, значи да је наша друштвена заједница обезбедила грађанину, раднику и сваком човеку путем адвокатури, као самосталне друштвене службе за пружање правне помоћи, друштвено ангажованог адвоката, и то реално, а не само „у име прокламоване друштвене заштите”, како то захтева поменути аутор.

⁴ Др Миливој Ковачевић: „Проблеми интеграције у друштвеним службама”, докторска дисертација, Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Нови Сад, 1965. г., стр. 33—44.

Сврха и основни друштвени разлог постојања и вршења адвокатуре, као и њеног друштвено оправданог функционисања у нашем социјалистичком и самоуправном друштву била је, и је-сте, задовољавање сасвим одређених циљева потреба и интереса радних људи и осталих грађана, као и њихових организација удруженог рада и других асоцијација. Задовољење ових интереса, који су могући једино путем самосталне и независне, а наравно и посебно организоване службе, чини традиционално, а у нашем самоуправном друштву и посебно потврђено, нужним постојање и развитак посебне друштвено корисне активности која извршава ове функције — а то је адвокатура, као друштвена организација адвоката.

Делатност адвокатуре је по самој својој природи и суштини друштвена, везана за друштво и служи друштву и појединцима. Основна карактеристика ових активности није задовољење материјалних интереса и потреба грађана и њихових организација, већ заштита елементарних слобода и права радних људи и грађана које, по самој својој природи, представљају витални интерес и потребу појединца а тиме и посебно нашег друштва у целини. Задовољење ових интереса и потреба, друштво решава, успостављањем и развијањем адвокатуре, што ову тада и чини друштвено неопходном делатношћу и службом.

Друштвена служба значи увек и вршење одређене друштвене функције; то је таква специфична друштвена делатност која се увек врши на посебан и одређен начин, а све ради задовољења утврђених друштвених интереса и потреба. Као таква она се и организује на начин који је најпогоднији за удовољење и остварење тако утврђених индивидуалних и заједничких потреба и интереса радних људи и других грађана, као и њихових задњеница и удружења рада.

Извесно је да наша социјалистичка и самоуправна адвокатура (а такву једино признајемо и развијамо), постоји и својим постојањем и радом, служи интересима и потребама радних људи и грађана, као и њиховим различитим облицима удруженог рада. Дакле, тврдимо коначно да адвокатура не служи себи, потребама и интересима људи који је непосредно обављају — што се иначе малициозно и политички депласирано инсинџира и у нашој средини.

Адвокатура и рад адвоката је институционализована друштвена делатност и служба која је функционално интегрисана у наш друштвено-политички систем. То је специфична организација удруженог рада, која у суштини има, и мора да има, све карактеристике које опредељују организацију удруженог рада сходно Амандманима Устава СФРЈ. Адвокати који својим радом и функцијом врше делатност социјалистичке адвокатуре у нашем друштву чине категорију радних људи која представља својеврсну организацију удруженог рада. Њихов рад и суштина њихове функције у друштву чини их обликом удруженог рада *suī generis*. Наиме, адвокати суштински обављају јединствен друштвени рад у циљу заштите интереса грађана и њихових ор-

ганизација па и шире, те као таква институција адвокатура представља функционалну организацију удруженог рада у оквиру одређене друштвено политичке заједнице. При томе иначе постојећи безначајан фактор у адвокатури — средства за рад и њихов карактер — не мењају ништа у суштини оваквог објективног положаја адвокатуре као службе. Већа ефикасност у раду, успешније вршење функције адвокатуре, подела рада, и тиме обезбеђења објективних услова за квалитетнији рад адвоката, постиже се удруживањем рада адвоката. Таквим принципијелним односом друштва према адвокатури као организацији удруженог рада, чини се истовремено и небитним питање на који начин ће се адвокати, као носиоци функција адвокатуре, међусобно и формално удруживати. У сваком случају сваки од могућих облика удруживања (формалног) рада адвоката мора да пружи услове за доследно спровођење принципа непосредног самоуправљања.

Логична, рационална и друштвено прогресивна решења треба ипак тражити у различитим облицима чвршћег организационог повезивања и удруживања адвоката у своје радне заједнице, организације, удружења и сл., не нарушавајући при том посебан статус независности и самосталности, наравно и одговорности, адвоката као индивидуалних и суверених носилаца функције адвокатуре. Сматрамо да се само таквим приступом, иначе деликатном и у пракси контраверзном схватању формалног организовања адвоката, даје потребна реална димензија, уз респектовање индивидуалних и друштвених интереса и потреба које се задовољавају радом адвоката. У таквим условима функционална интегрисаност рада и активности адвоката долази још више до изражаја, док њихова конкретна организација има друштвени значај претежно у том смислу, да се путем организације обезбеди рационалније и ефикасније обављање ове службе. У том светлу и феномен организације престаје да буде чинилац за себе, те да се кроз решавање организационих облика и метода рада тражи у ствари потврда или негирање друштвене суштине адвокатуре — грешка и заблуда која није само присутна у адвокатури.

Изложеним третманима организационих проблема адвокатуре, чини нам се да обезбеђујемо и реалне друштвене услове и уставно-политичке премисе за решавање једног од основних проблема односа између друштва и адвокатуре. Наиме, и у нашој јавности присутна су схватања да адвокатура не може бити развијана као самоуправна социјалистичка друштвена делатност и служба, јер се по правилу обавља средствима рада која су у личној или приватној својини њених носилаца. Овакво гледање на адвокатуру доводи до веома значајних неспоразума и конфликата, па и стога заслужује нашу посебну пажњу.

Ми полазимо од једне иначе неспорне чињенице, која се додуше не наглашава довољно, а та је — да је адвокатура, и рад адвоката у њој, делатност која има искључиво интелектуални, стручни и креативни карактер. Полазећи од ове чињенице мо-

жемо објективно констатовати да тзв. средства за рад (изузев пословних просторија) чине готово безначајну позицију у укупној делатности адвоката. Сасвим егзактно, средства за рад која користе адвокати ради вршења својих функција не чине ни 10% од укупно друштвено признате вредности рада адвоката. Реално, ми адвокати тврдимо да нама није ни битно, нити витално, питање у чијој ће се својини налазити средства потребна за рад адвоката и функционисање адвокатуре. Према томе и истицање ове, само на изглед и површно гледано, основе за постојеће неспоразуме и конфликтне ситуације, чини нам се потпуно неоправдано и друштвено штетно; ово само замагљује општи проблем положаја и улоге адвокатуре у нашем друштву и користи искључиво оним појединцима, и понекад друштвеним структурама и снагама, који чине сталне напоре да дистанцирају адвокатуру од друштва, и обратно. Злонамерно и ничим објективно аргументовано и упорно истицање овог „значајног проблема“ доводи у заблуду чак и добронамерне друштвене чиниоце који, сигурни смо, преовлађују у нашем друштву, и скреће јавну дискусију о адвокатури у погрешном правцу.

Ради јаснијег сагледавања овог проблема, и дефинитивног раскринкавања друштвено штетних манипулисања са оваквим „аргументима“ поново истичемо да је адвокатура, и рад њених носилаца-адвоката, делатност друштвене службе, док то није случај са осталим облицима делатности које се обављају самосталним личним радом и средствима рада у својини грађана (занатство и сл.). Ако се овај проблем тако не постави, и у том оквиру не разрешава, озбиљније промене у друштвеном гледању на положај и улогу адвокатуре, као и њеним реално нужним усаглашавањем са уставним и политичким премисама, биће доведено у питање, наравно са веома озбиљним и негативним последицама. У томе светлу се коначно и потврђује основаност става да положај адвокатуре треба решавати у оквиру принципа и одредби постављених у Уставним амандманима XXI и XXII, а не како се иначе понекад погрешно тумачи да су одредбе Амандмана XXIII и XXIV уставно решење за адвокатуру.⁵

⁵ Дилеме о адекватној примени Уставних амандмана присутне су и у адвокатури. Постоје веома значајне, по нама и суштинске, разлике у схватањима да ли се у адвокатури, и на адвокатуру, примењују одредбе Уставних амандмана XXIII и XXIV, или пак одредбе XXI и XXII. Ове дилеме постоје у самој адвокатури, и међу адвокатима, док јаснија друштвена опредељења у том погледу још нису ни дефинисана, па ни изражавана. По нашем мишљењу адекватна и друштвено оправдана примена Уставних амандмана у адвокатури подразумева доследну примену Амандмана XXI и XXII јер се само овим одредбама потврђује основни статус и правац развоја општинских организација адвоката (или регионалних „адвокатских комора“ нпр у СР Србији) као основних организација удруженог рада у адвокатури. Наравно да овакав концепт не искључује и друге облике основних организација удруженог рада у адвокатури (као нпр. радне организације адвоката које су сасвим сигурно основне организације удруженог рада и по уобичајеној шеми организација удруженог рада у нашем друштву), али адвокатура у Југославији нема још таквих облика удруживања. Покушаји који се чине у том правцу су још усамљени и налазе се тек у фази конципирања.

Неки основни облици противуречности између уставно-политичког и стварног положаја и улоге адвокатури

Полазећи од изнетог становишта о значају и реалној структури средстава за рад у адвокатури, сматрамо недопустивим и друштвено штетним да су питања општег материјалног положаја адвокатури у нашој друштвено-политичкој заједници скоро потпуно игнорисана, од за то одговорних друштвених фактора. И у овом домену адвокатура се не третира и нема положај друштвене службе. Досадашњи напори адвоката у том правцу су, по правилу, остали без икаквих резултата, а изостала је и потребна друштвена подршка за решавање ових проблема. Таква ситуација, која је општа и заједничка за све општине у САП Војводини, поприма све озбиљније димензије и има већ сада веома озбиљне негативне последице на успешно функционисање адвокатури у нашој Покрајини.⁶

Према позитивним одредбама Устава, друштвена заједница је обавезна да друштвеним службама обезбеђује материјалне и друге услове рада, јер се само тако могу осигурати и основни минимални услови за њихово несметано и ефикасно функционисање у друштву и за друштво. Међутим, адвокатури друштвена заједница још није ни започела да обезбеђује такве услове, а за такве активности (иначе уставно обавезне) до скора није постојало ни потребно расположење (не тврдимо да и сада постоји такво расположење у довољној мери).

Оваквим општим односом друштва према адвокатури само се потврђује чињеница да су конкретни правни и други прописи, а нарочито свакодневна пракса органа друштвено-политичких заједница, неусклађени и у великом раскораку са уставно-политичким премисама и ставовима о положају и улози адвокатури у нашем друштву. Такав фактички третман и раскорак идеја и праксе о адвокатури и према адвокатури је општа карактеристика положаја и улоге адвокатури у нашој друштвеној заједници. Стална и упорна борба против оваквих негативности је истовремено и најважнији задатак Савеза комуниста и осталих прогресивних снага у друштву и адвокатури. Напори у том правцу који ће се учинити, а чине се и сада, једино могу да афирмишу адвокатуру и њену делатност као позитивну друштвену службу у нашем самоуправном друштву, а тиме и да потврде уставно политичку концепцију о њој.

Чињеница је да материјални и друштвени положај адвокатури, као уставне и политички верификоване друштвене службе, није адекватно третиран нити усаглашен са таквом њеном позицијом, нити пак са друштвеним и правним променама које

⁶ Сигурни смо да је таква, или слична, ситуација и у осталим друштвено-политичким заједницама.

су настале у протеклом периоду. Нека постојећа решења материјалног и друштвеног положаја адвокатури у савременом систему друштвено-економских односа у Покрајини, и у општинама у Покрајини, ову оцену само потврђују.⁷

а) Материјалне обавезе адвокатури према друштвеној заједници

Децентрализацијом система опорезивања и преношењем ових функција и надлежности на републике односно покрајине, и коначно на основне друштвено-политичке заједнице — општине, питања материјалног положаја адвокатури се веома различито решавају. Ставови о порезу и пореској политици у нашој Покрајини, и у њеним општинама, су веома различити а таква су и конкретна решења. Утврђен је основни принцип пореске политике — општине саме и аутономно прописују својим актима да ли ће порез и пореска политика бити постављена на принципу прогресивних или пропорционалних стопа опорезивања. Такав општи нормативни став пореске политике довео је до веома значајних разлика у пореском третману адвокатури, различит и зависан од општине која је у питању.

Илустрације ради наводимо податке о различитом пореском и материјалном третману адвокатури у појединим општинама САП Војводине. Већ у старту постоје значајне разлике; неке општине су примениле пропорционалне, а неке прогресивне стопе опорезивања. Већина општина у нашој Покрајини је ипак применила прогресивне стопе.

Према подацима са којима располажемо, прогресивна стопа опорезивања креће се од 15% до 70% од оствареног прихода. Наводимо и неке конкретне примере: општина Нови Сад утврдила је следеће прогресивне „клизацијне“ стопе — на приход до 45.000.— дин. стопу од 15%, до 55.000.— дин. од 20%, а на приход преко 100.000.— дин. од 70%; општина Кикинда је одредила на приход до 20.000.— дин. стопу од 18%, до 25.000.— дин. стопу од 21%, до 30.000.— дин. стопу од 24%, а преко 30.000.— највишу стопу опорезивања до 29%; општина Врбас на основицу до 50.000.— дин. стопу од 22%, од 50.000.— дин. до 80.000.— дин. стопу од 25%, а преко 120.000.— дин. стопу од 40%, док је општина Србобран увела стопу опорезивања на приход преко 30.000.— дин. од 65%. Поред свих ових пореза, адвокати у адвокатури плаћају и покрајински порез од 1,9%, а наравно сем тога, и поред тога, и порез на укупан приход грађана.

Већ сада можемо констатовати да постојећи порески третман и материјални положај адвокатури у општинама САП Војводине мора имати веома негативне последице на опште и конкретне услове, као и могућности, под којима егзистира и развија се адвокатура у Покрајини.

Сматрамо да проблем материјалних обавеза адвоката у адвокатури према друштвеној заједници треба решити, у принципу, на начин који одговара начину утврђивања обавеза осталих радних људи у организацијама друштвених служби. Уједначавање пореске политике и конкретних стопа опорезивања треба вршити на нивоу ширих друштвено-политичких заједница путем друштвеног договора свих општина. Једино оваквим методом може се обезбедити да адвокатура у нашој Покрајини и ширим друштвено-политичким заједницама има и реално јединствен материјални третман и положај. Генерално пак, сматрамо да материјалне обавезе адвокатури према друштвеној заједници треба одвојити од постојећег система опорезивања грађана и доследно га укључити у систем пореза и доприноса који важе за делатности друштвених служби. У супротном, третман би био идентичан са приватним занатлијама, што је иначе недопустиво и с обзиром на уставно-правни положај и улогу адвокатури.

⁷ Подаци који се користе у овом чланку односе се на САП Војводину, али у основи, са могућим небитним разликама, важе и за положај адвокатури и адвоката и у осталим друштвено-политичким заједницама.

б) Социјално осигурање у адвокатури

Неједнак положај радних људи који раде у адвокатури, у погледу права из пензионог и инвалидског осигурања, изражава се у чињеници што се пензије адвоката утврђују према уговореној основици осигурања, а не према оствареном доходу, што је иначе правило код осталих радних људи у радном односу. Принципијелно и ово питање мора се решавати у контексту осталих друштвених обавеза и давања адвоката, па евентуална усклађивања овог проблема морају бити решавана сагласно и с обзиром на постојеће искуше високе пореске обавезе адвоката према друштвеној заједници. У супротном постојеће адвокатске канцеларије би биле материјално блокиране и у безизлазној ситуацији с обзиром на своје укупне пореске обавезе према друштвеној заједници и социјалном осигурању.

Ми тражимо, и налазимо, решење овог проблема ипак у изједначавању радних људи у адвокатури са давањима осталих радних људи у друштвеним службама. Наравно под условом да се и допринос адвоката буџетима друштвено-политичких заједница сведе на идентичне обавезе које имају и остали радни људи у друштвеним службама према друштвеној заједници. Према постојећим прописима у нашој Покрајини ове обавезе осталих радних људи према друштвеној заједници износе 15,85%, док се за *потпуно* социјално осигурање плаћа 20,35% од оствареног бруто дохотка (ово потпуно соц. осигурање иначе радни људи у адвокатурни немају).

И овом приликом посебно истичемо да су пензије наших адвоката веома различите, зависно од времена и услова под којим су се пензионисали. Адвокати пензионисани пре 1. I 1965. године примају пензије испод 1.000.— дин. месечно, док адвокати који су пензионисани до 1. VII 1966. године (који су уплатили разлику) имају пензију од свега 1.250.— дин. месечно, а само адвокати који су уплатили посебну разлику за фиксно утврбене највише основице имају пензију око 2.500.— дин. Очигледно је да материјални статус адвоката пензионера није решен, а нити је валоризован сходно принципима који важе за радне људе у осталим друштвеним службама.

Поред изложеног, посебан друштвено-материјални, па и политички, проблем у нашој адвокатури су адвокати који су остварили „адвокатску“ пензију, као и они адвокати који су дошли у адвокатуру из других служби и делатности, као пензионери. До доношења Покрајинског закона о пензионом и инвалидском осигурању, у војвођанској адвокатурни радило је укупно 84 адвоката пензионера, од овог броја 57 адвоката су пензионери адвокати, док су 27 адвоката дошла у адвокатуру као пензионери из осталих служби ван адвокатуре.

Сходно позитивним прописима, и усвојеним друштвено-политичким ставовима, сматрамо да, из већ добро познатих разлога, и у адвокатури треба прихватити став да лица која имају услова за пензију треба да изаберу да ли ће се бавити адвокатуром, и тада бити без пензије, или ће се определити за пензионерски статус, без права на вршење адвокатуре.

ц) Тарифа о награђивању адвоката

Тарифа о наградама и накнади трошкова за рад адвоката у САП Војводини је проблем који војвођанску адвокатуру ставља у инфериоран положај према положају адвокатури у осталим друштвено-политичким заједницама. Тарифа која је утврбена на Ванредној скупштини адвоката САП Војводине (24. VI 1972. године) није још ни данас ступила на снагу. У међувремену, као и пре овог датума, повећане су тарифе у ужој Србији, Косову, СР Црној Гори, СР Хрватској и СР Словенији.

Према одредбама члана 18. Покрајинског закона о адвокатури, Покрајинско извршно веће даје сагласност на предложену Тарифу. До данас ова сагласност није дата, а колико је нама познато ово питање

није ни стављено на дневни ред ПИВ-а. Поставља се питање зашто није ово питање решавано до сада, то више што је адвокатура у САП Војводини тиме тражила, а тражи и сада, да има и у погледу Тарифе јединствен и исти третман као и остали адвокати у истим или сличним друштвено-политичким заједницама.

А) *Учешће адвоката у раду политичких организација и представничких тела*

Заступљеност адвокатури и учешће адвоката у раду и активностима друштвено-политичких организација, као и у представничким телима и органима друштвено-политичких заједница, толико је минимално да је крајње незадовољавајуће.⁸ Кадровске комисије појединих организација и органа као да су потпуно заборавиле да у нашем друштву постоји адвокатура и да њени представници имају право и интерес да непосредно и активно учествују у политичком животу друштвене средине у којој живе и раде. Међутим, међусобни позитивни утицаји између адвокатури и друштва могу се остварити само у стално успостављеним односима и у институционализованим облицима рада и сарадње. Активно и одговорно ангажовање адвокатури у различитим облицима политичког живота наше друштвене заједнице имало би обострано врло позитивне резултате.

Позната је чињеница да адвокатура, и њени носиоци, имају у стварности и свакодневном деловању веома широке могућности непосредног политичког утицаја на своје странке (било да су то физичка лица или пак радне и друге организације које заступају). Из ових разлога друштвена заједница не може бити равнодушна према начину, садржини и мотивима оваквог политичког деловања адвоката. Један од сигурно најбољих начина позитивног политичког усмеравања адвокатури је и активно учешће адвоката у друштвено-политичким структурама нашег друштва. Наравно да и сами адвокати, непосредно и путем својих организација, морају уложити знатно више напора, воље и спремности да у својим срединама, где живе и раде, стекну потребно политичко поверење и ауторитет.

Самоуправљање и улога Савеза комуниста у адвокатури

Процес децентрализације и демократизације у адвокатури требало би да се одвија, као и у осталим областима друштвених делатности, у складу са степеном развоја самоуправљања у нашим друштвено-политичким заједницама и организацијама удруженог рада у њима. Иако у адвокатури има још извесног управног мешања и утицаја на њен положај и функционисање, ипак

⁸ Није нам познато да у конференцијама или комитетима, као ни у њиховим органима Савеза комуниста има представника адвокатури и адвоката. Слична је ситуација када су у питању и друге друштвено-политичке организације (ССРНЈ, борачке организације, организације синдиката и др.). Врло су ретки случајеви да је поједини адвокат члан неке од комисија, одбора или савета неке од друштвено-политичких организација. Уколико такви случајеви и постоје, они се скоро искључиво завршавају на нивоу општинске организације. Стање заступљености адвокатури у представничким телима друштвено-политичких организација је још поразније. На пример, само један адвокат, као представник адвокатури, члан је једног већа Покрајинске скупштине садашњег сазива, док војвођанску адвокатуру нико не заступа у републичким или савезним представничким и политичко-извршним телима и органима. Једино је нешто већи број адвоката активно ангажован у неким друштвеним организацијама (спортским, ловачким и др.).

сматрамо да су ови утицаји више остаци прошлости, него потреба и интерес друштва и адвокату̀ре.

Гледано у целини не можемо бити задовољни степеном развита самоуправљања у адвокату̀ри. У садашњем тренутку, и на основу Статута и других самоуправних аката Адвокатске коморе у Војводини, а још више у пракси, самоуправно одлучивање је и сувише концентрисано у телима и органима Коморе и на нивоу Коморе. Постојеће форме и облици, а нарочито методи рада органа Коморе, садрже у себи значајне остатке централизма и конзерватизма у управљању адвокату̀ром. Процеси који су започети ради решавања ових питања подстакнути су, и добили су нарочито у интензитету након Писма и говора Председника СКЈ и закључака Извршног бироа ЦК СКЈ, као и општедруштвене и политичке атмосфере и активности која је овим изазвана у нашем друштву. И поред отпора у самој адвокату̀ри који се пружају променама у облицима, методама, и садржини самоуправљања — сматрамо да такви отпори немају озбиљнију подршку адвоката у Војводини, па су и тиме осуђени на неуспех. Наравно да то не значи да Савез комуниста и напредни адвокати могу да занемаре и игноришу постојеће отпоре, и њихове носиоце. Напротив, они се морају раскринкати, отворено критиковати и одстранити из центара одлучивања у адвокату̀ри.

Основни концепт самоуправљања у адвокату̀ри, за који се ми адвокати морамо залагати не може бити различит и супротан од уставних и политичких принципа који ова питања решавају. Никаква „специфичност“ адвокату̀ре није реално оправдање за егзистирање несамоуправних облика и поступака у адвокату̀ри.

Борба за реално спровођење Уставних амандмана у адвокату̀ри, као и у осталим друштвеним срединама, је у току и налази на проблеме у свом решавању који нису непознати и другим срединама и организацијама удруженог рада ван адвокату̀ре. Адвокати као основни носиоци функције адвокату̀ре морају имати и такав положај и улогу у процесу самоуправљања у адвокату̀ри. Доследно овоме, општинске организације адвоката треба да постану истовремено и основне организације удруженог рада адвоката, у којима сами адвокати непосредно управљају пословима од интереса за несметан развој ове друштвене делатности. Само и једино основне организације удруженог рада адвоката могу конституисати, и одређивати делокруг и организацију рада, органа Адвокатске коморе. У таквом контексту Адвокатска комора настаје и остаје као резултат самоуправног споразума основних организација удруженог рада у адвокату̀ри. Такав концепт развоја самоуправљања у адвокату̀ри мора имати своју потврду и у постојећем законодавству, као и у нормативним актима Коморе.

Адвокату̀ра као друштвена служба, и у процесу самоуправљања, мора обезбедити потребне услове за сталне међусобне утицаје и односе са друштвено-политичким заједницама и њеним органима и представницима. У том смислу морамо обезбедити услове за укључивање адвокату̀ре и адвоката у токове дру-

штвено-политичког рада и живота у општинама и ширим друштвено-политичким заједницама. У општинама у којима живе и раде, адвокати и њихове организације дужне су да се најнепосредније укључе и ангажују на решавању свих друштвено-политичких и других проблема средине у којој делују. Наравно да се и постојеће структуре друштвено-политичких заједница, као и њихове организације и органи, морају дефинитивно отворити према адвокатима и адвокатури. Само у таквим условима међусобно трајно утврђених односа и тесне свакодневне сарадње може се афирмисати постојећи самоуправни концепт адвокатуре у нашем друштву.

Адвокатура је као специфична друштвена служба по самој својој природи и садржини рада и деловања, делатност од посебног друштвеног интереса. Као и остале службе које имају такав карактер и адвокатура мора да обезбеди друштвено-политичкој заједници да непосредније утиче на њено функционисање. И у садашњим облицима самоуправљања у адвокатури постоје институционализоване форме утицања друштва на адвокатуру, али су оне по нашем мишљењу недовољно активне, а у својим организационим решењима чак и превазиђене. Стога ово питање, као веома значајно треба посебно проучити, а решавати у оним оквирима и облицима у којима се решавају ова питања у делатностима које имају карактер и положај друштвених служби од посебног друштвеног интереса.

Положај и улога Савеза комуниста у адвокатури и у процесима који се развијају у њој, мора бити такође јасно одређена. До скора утицај Партије на адвокатуру није имао одређеније место и тек у последње време добија свој значај.⁹ Позитивно политичко и друштвено усмеравање адвокатури, и стално утицање адвоката комуниста на решавање основних и текућих проблема у адвокатури, представља основну улогу Савеза комуниста у адвокатури и положај организације СК у адвокатури и према адвокатури.

Комунисти и организација Савеза комуниста у адвокатури први пут су започели да расправљају и разрешавају идејно-политичке проблеме у адвокатури. Пре ових акција и активности, адвокатура и њени органи били су по страни свих, или готово свих, активности у нашем друштву које су имале за циљ решавање актуелних идејно-политичких проблема. У том погледу адвокатура и њена организација била је затворена за одређеније и позитивне идејно-политичке утицаје које је Савез комуниста, са осталим друштвено-политичким факторима, спроводио у другим друштвеним срединама. Често се тада и од стране представника органа адвокатури истицало да у адвокатури и нема

⁹ Ако се пође од чињенице да политички актив СК у војвођанској адвокатури чини око 100 чланова или скоро 1/4 од укупног броја адвоката у САП Војводини, онда се овај фактор мора посебно респектовати. Организовано и трајно политичко деловање Савеза комуниста у адвокатури наше Покрајине, а нарочито у општинама, мора добити своје место и значај у друштвено-политичком животу и развоју Покрајине.

неких идејно-политичких проблема, те да доследно томе нема ни друштвеног оправдања, ни потребе за интервенцију друштва и њених политичких организација на идејно-политички развој и усмеравање адвокатуре. Међутим, догађаји који су се у међувремену збили и појаве које су се испојиле у адвокатури, само показују да су овакви ставови били погрешни и необјективни. У многим срединама адвокатура је била упориште либерализма, опортунизма, национализма и других негативних појава, које су у директној супротности са идејно-политичким позицијама нашег самоуправног друштва. Ти догађаји, и утврђене појаве у вези с њима, дефинитивно су потврђивали исправност ставова да многи идејно-политички проблеми адвокатуре, и у адвокатури, нису разрешавани, нити пак решени. Улога Савеза комуниста, и свих других напредних социјалистичких снага, у адвокатури је тиме постала још значајнија и актуелнија.

Досадашње расправе о идејно-политичком усмеравању адвокатуре са позиција самоуправног и социјалистичког развоја нашег друштва, треба оцењивати пре свега са становишта основних друштвених функција које адвокатура у нашем друштву врши. Ови политички напори могу дати трајне резултате само ако се читава ова акција и активности посматрају и третирају, не као изоловани сталешки и професионални проблеми, већ као трајна и битна компонента ширег процеса реформе адвокатуре и њеног децидираног и дефинитивног уклапања и срастања са самоуправним бићем нашег друштвено-политичког система.

Основни мотиви реформе адвокатуре су да се адвокати и адвокатура као њихова асоцијација, вршећи своје веома значајне друштвене послове и функције, више приближе и уклопе у друштво и токове његовог развоја. У том смислу адвокатура мора да се непосредније веже за основна и битна идејно-политичка опредељења самоуправног развоја нашег друштва у целини, и да постане функција која служи радном човеку и радничкој класи.

Ради реализације позитивних идејно-политичких схватања у адвокатури неопходно је да адвокати, као основни носиоци ове функције, свестрано и детаљно упознају и усвоје научни дијалектички и материјалистички поглед на свет и средину у којој живе и раде. Затим и доследно оваквом погледу, да прихвате и спроводе у свакодневном животу и свом раду један систем моралних вредности које изражавају хуманистичку суштину социјализма и самоуправљања и који их кроз свакодневна лична опредељења и утицаје које врше (а ови утицаји су веома значајни и до сада нису посебно ни узимани у обзир као одређени идејно-политички проблем) повезују са савременим прогресивним снагама друштвеног напретка.

У изложеном контексту појављује се и једна од примарних одговорности адвоката који сада врше адвокатуру у нашем друштву. То је одговорност за профил и начин рада кадрова који обављају функцију адвокатуре. Иако је проблем кадрова и радних људи који врше адвокатуру једно од најзначајнијих

питања, које заслужује посебну пажњу и обраду, овом приликом само наглашавамо неке од, по нашем мишљењу, основних идејно-политичких проблема који се у овоме појављују у нашој савременој адвокатури.

Савременој социјалистичкој адвокатури нису потребни само способни и образовани адвокати, који располажу са одређеним квантумом специјализованих знања из појединих области права и правне науке. Таква квалификација није довољна и не сме да задовољава критеријум адвокатске професије. Нашој адвокатури су неопходни радни људи и стручњаци који су оспособљени да разумеју праву суштину положаја и улоге адвокатури у нашем самоуправном друштвено-политичком систему и друштву на којем је оно засновано. И не само да разумеју, него и да свакодневно спроводе у живот принципе на којима се заснива и развија ова наша друштвена и политичка заједница. Адвокатура, и адвокати као радни људи у њој, мора да се суочава са проблемима нашег друштва, а посебно оне радне и животне средине у којој адвокати непосредно делују. То суочавање и деловање адвоката мора бити на идејно-политичким позицијама на којима се заснива наше друштво. У таквој општој и конкретној акцији и активностима увек је присутан утицај Савеза комуниста и његове позитивне друштвене политике. Другим правцима и утицајима у развоју југословенске адвокатури сматрамо да нема места и оправдања.

Драгољуб Гвозденац, адвокат у Н. Саду
Мирко Борјановић, адвокат у Н. Саду
Милан Рапајић, адвокат у Н. Саду

ИДЕЈНИ ПРОБЛЕМИ У „ГЛАСНИКУ“

Извештај радне групе припремљен за I саветовање адвоката комуниста из Војводине, који је од стране аутора припремљен за *Гласник* и нешто скраћен због ограниченог простора у часопису.

Идејни проблеми у *Гласнику*, органу АК САПВ, анализирани су током задње три године на бројним састанцима актива Савеза комуниста у Н. Саду, на седницама Комисије за политички систем ПК СКВ, а ових дана и на Конференцији Савеза комуниста у Н. Саду. На овоме оснивачком састанку организација Савеза комуниста у Н. Саду формирала је радну групу са задатком да проучи идејне проблеме у *Гласнику* и на основу Закључака 21. седнице Председништва СКЈ, Писма друга Тита и Извршног бироа, говора друга Тита политичком активу Србије, Закључака 45. седнице ЦК СКС, Закључака ПК СКВ и Општинске конференције СК у Н. Саду, предложи ставове и оцене. Радна група је поднела извештај који је разматран и допуњен на састанку Секретаријата организације СК адвоката у Н. Саду и потом усвојен на конференцији.

Радна група је констатовала да се идејни проблеми, који морају да интересују Савез комуниста, појављују у чланцима и написима објављеним у *Гласнику* и *Споменици* из области политичке историје народа Војводине, историје адвокатуре и теорије права.

I. Чланци о темама: „Национално-политички и државно-правни карактер и значај рада и одлука Српског народног одбора у Н. Саду и Велике народне скупштине Срба, Буњеваца и осталих Словена 1918. године“; „Велики народни савет Бачке, Баната и Барање, рад Народне управе у Н. Саду и политичке прилике у Војводини 1918—1919. г.“; „Др Михаило Полит-Десачић, политичар, правник и адвокат“, као и текстови објављени у *Споменици* поводом 50-годишњице оснивања и рада АК у Н. Саду (главни реферат М. Ботића, биографије „знаменитих“ ад-

воката итд.) написани су у духу историјског идеализма и српског национализма. Све је то објављено у *Гласнику* бр. 10, 11. и 12/68; 7, 8. и 9/69; 8, 9, 10. и 11/70. и *Споменици* из 1971. године. Ови текстови имају јубиларни карактер и односе се на 50-годишњицу СНО у Н. Саду, Велике народне скупштине и „Народне управе”, 50-годишњицу смрти др Михаила Полит-Десанчића и 50-годишњицу оснивања и рада АК у Н. Саду. Треба приметити да је само *Гласник* у Војводини забележио и на одређени начин прославио 50-годишњицу краткотрајног постојања Српског народног одбора у Н. Саду, Велике народне скупштине, Великог народног савета и тзв. „Народне управе” 1918—1919. године!?

Националистичка интерпретација улоге и значаја СНО-а, Велике народне скупштине, Великог народног савета, „Народне управе” и главних актера и лидера у органима ове привремене власти и у странкама српске и осталих словенских буржоазија на тлу Војводине 1918—1919.г. довела је аутора М. Ботића до погрешних оцена и политички штетне рехабилитације Јаше Томића и Српске радикалне странке, као и до погрешних закључака о настанку југословенске буржоаске државе — Краљевине СХС, који су у супротности са Програмом СКЈ (глава IV). СНО-и, Велика народна скупштина, Велики народни савет и „Народна управа”, иако су по своме класном карактеру и саставу, према стварној политичкој делатности несумњиво привремена власт и политички органи српског „грађанског сталежа”, који је склопио савез са истим сталежом осталих словенских народа, ипак у поменутиим чланцима ова тела и органи проглашавају се и славе (!) као нека: „национално-политичка тела”, „револуционарно-политички центри”, „народна власт у настанку”, „широко представничко тело ослободилачког покрета” итд. Сви документи из тога времена, а то су признали и неки главни учесници у својим сећањима (*Споменица ослобођења Војводине* из 1929. г.), убедљиво доказују и потврђују да су капиталисти у градовима, сеоске газде, њихова интелигенција и православни клер на територији Бачке, Баната, Барање и Срема 1918. г., уз непосредну помоћ и учешће оружаних снага Краљевине Србије (I армија војводе Бојовића), успоставили своју привремену власт. Основни циљ ове власти био је да се сачува „ред и поредак” и спасе капиталистички систем који је 1918—1919. г. опасно угрозио спонтани, а делом и организовани револуционарни покрет демобилисаних војника, радника и сеоског пролетаријата, који је био толико масован и релативно снажан да га је могла сломити оружана сила победничке антанте. *Гласник* је посебно истицао улогу Јаше Томића у тим догађајима, па га слави као „расног политичара”, „сељачког трибуна”, „неспорног вођу српског народа” итд. Међутим, аутор се из чланака и говора Јаше Томића, његових акција и политичког деловања могао уверити да је Јаша Томић 1918—1919. године био најреакционарнији политичар и демагог, отворени антикомуниста и антисемита, одлучни реализатор и теоретичар великосрпске хегемоније. Као „сељачки трибун” демагогијом и силом бори се против сеоске сиротиње

у Шајкашкој. По питању аграрне реформе ангажује се за очување крупног поседа и тражи да се велепоседницима плати „правична накнада“ за онај део поседа који им буде одузет. У своме чланку *Признање* 1919. год. супротставља се аутономији Војводине и инсистира на државном централизму, који је заиста у оној историјској ситуацији највише одговарао интересима југословенске буржоазије и двору. Гласао је за „Обзнану“! Пролетерске револуције у Русији и Мађарској називао је „чифутска и бољшевичка зараза“. У своме листу *Застава* пропагира антикомунизам и захтева оружану интервенцију против пролетерске револуције у суседној Мађарској. Због тога су га историчари-марксисте називали „српски франковац“. Ј. Томић је 1875. г. учествовао у невесињском сељачком устанку и у својој младости борио се против националног угњетавања. Његова лична политичка еволуција потпуно се поклапа са еволуцијом његове класе и странке у нашим крајевима, па је од националног борца у другој половини 19. века постао у периоду империјалистичког рата 1914—1918. г. и до смрти лидер најреакционарних кругова српске буржоазије у Војводини.

Др Михаило Полит-Десанчић, у специјалној монографији М. Ботића поводом 50-годишњице смрти 1970. г., промовисан је у „великана српског народа“, „политичара европског формата“, „изванредног адвоката“, „гласовитог политичко-правног беседника“, који „оличава дух српског народа“ и „кроз читавих 60 година национално-политичке и јавне делатности осветљава путеве националног и политичког развитка читавог српског народа, а и других народа Балкана и Подунавља“!?? Давно је у историји српског народа утврђено да је др М. Полит-Десанчић био један од вођа малобројне Либералне странке и да је у име те странке, која је изражавала интересе само мањег дела грађанске класе, сарађивао са представницима сличних странака у Угарској. Познато је да је одржавао контакте са владајућим круговима царске Русије. Несумњиво је био угледан и учен представник своје класе за чије се интересе вешто борио у буржоаско-центријском парламенту капиталистичко-полуфеудалне Мађарске. Борио се за „решавање националног питања“ у оквиру легалних институција буржоаског државно-правног система. Познато је да српски народ у Војводини није ишао путевима које је „осветљавао“ М. Полит-Десанчић. Као „изванредни адвокат“ углавном се бавио заступањем полуфеудалних добара православне цркве. Брисао се на сопствену молбу из Именика адвоката када је изгубио ове послове. *Гласник* бр. 7/70. бележи да је чак на редовној Скупштини АК у Н. Саду 1970. год. „М. Ботић евоцирао топлим речима успомену на великана Војводине, на адвоката др М. Полит-Десанчића, који је пре 50 година умро у Темишвару“. Том приликом предлагане су „шире мере сећања, написа, студија, па можда и пригодних скупова (академија, предавања и сл.)“! На тај начин злоупотребљена је трибина Скупштине АК за националистичку манифестацију и глобификовање представника српске буржоазије.

Чињеница је да су догађаји 1918—1919. г., улога наведених личности, делатност странака (нарочито Српске радикалне странке) и политичка кретања у томе времену, на страницама *Гласника* третирани са позиција српског национализма.

II. Историја адвокатуре у Војводини у периоду 1921—1971. г. изнета је и објашњена са становишта професионалног романтизма, некритично и углавном ненаучно. Ова оцена може се дати посебно за текстове који обухватају развој адвокатуре и Коморе у Н. Саду за време Угарске, у капиталистичкој Југославији и у периоду фашистичке окупације 1941—1945. г. Једноставно се игнорише чињеница да адвокатура у буржоаском систему служи и мора да служи реализацији позитивног права владајуће класе. Због тога је „адвокатура занимање јавног поретка”, како се дефинише § 1. Закона о адвокатима из 1929. г. Адвокати се регрутују из имућних слојева тадашњег друштва. Класно, политички и идеолошки припадају тим слојевима. Њихова свакодневна делатност састоји се у примени позитивног законодавства, које изражава вољу и штити веома реалне интересе „грађанског сталежа”. Према томе, потпуно је јасна класна позиција и карактер адвокатуре у капитализму уопште и посебно у буржоаској Југославији. Историјска је чињеница да је адвокатура у периоду од 1918. до 1941. г. била институција и део капиталистичког државног и правног система. Због тога нема (нити га може бити) правног, институционалног и фактичког континуитета између грађанске адвокатуре и њене организације из периода бивше Југославије са савременом адвокатуром социјалистичке Југославије и Комором. Тезе о адвокатури као „општечовечанској тековини”, некој наткласној или ванкласној професији, која је наступала „увек са поруком хуманости” (чијом и каквом?) или се увек борила за слободе и права (чије и које класе?) у супротности су са историјским чињеницама, идеалистичке су и наивне. Ове тезе су „пригодне” и „наздравичарске”, али за Савез комуниста неприхватљиве. У марксистичкој социологији утврђено је да се све професије, па и адвокатска, појављују у процесу друштвене поделе рада и припадају одређеним класама. Из историје се зна да је адвокатска професија настала у робовласничкој друштвено-економској формацији са појавом државе и права те формације. Тада је створена друштвена потреба за радом адвоката и самим тим реална основа адвокатуре.

Из хиљадугодишње историје адвокатуре остају у позитивној традицији знања и искуства у вршењу професије. Савремена адвокатура мора да користи и цени те традиције.

III. У *Споменици*, коју је уредила редакција *Гласника* поводом прославе 50-годишњице Адвокатске коморе у Н. Саду, бираним речима велича се и слави политичка делатност групе адвоката српске националности у Војводини 1918. и 1919. г. Својом активношћу у СНО-има, Великој народној скупштини, Великом народном савету, „Народној управи”, грађанским партијама и „јавним радом” поименично истакнути адвокати само су потвр-

дили своју класну припадност и политичка опредељења. На прекретници савремене историје, у периоду империјализма и пролетерских револуција, они су остали на позицијама тада већ реакционарне буржоазије и примерно се ангажовали на успостављању власти свога „грађанског staleжа” и режима националног и социјалног утњетавања. Савремени адвокати не могу признати неке „националне заслуге” поменутиим адвокатима и славити их, али се може разумети њихова политичка оријентација у историјским условима 1918—1919. г. и касније. Неприхватљиво је и провокативно проглашавати за „славне” или „светле традиције војвођанске адвокатуре” политичко ангажовање тзв. „чувених” и „знаменитих” адвоката у периоду 1918—1941. г. у грађанским странкама, у органима власти и управе капиталистичке Југославије. Познато је да су „гласовити” адвокати били својеврсна симбиоза адвоката-поседника земље, адвоката-капиталисте и послодавца.

Симптоматично је да се у *Споменици* није нашло места за људско признање бројним поштеним адвокатима, који су без помпе и рекламе, скромно и савесно радили свој посао и у скућеним оквирима важећег права, па и против тога права и система, помагали утњетеним и прогоњеним. Њима се може захвалити што је адвокатура из периода буржоаске Југославије сачувала какав-такав углед. Читаоцима су у *Споменици* сервиране неуго и крајње необјективно сročене биографије „знаменитих адвоката”, разних називи „националних радника” којима су приписане апсурдне заслуге. Имплицитно и чак експлицитно врши се доста невешто и неодговорно рехабилитација институција, грађанских странака и власти Краљевине Југославије.

Националистички и ванкласни прилаз историји адвокатуре Војводине од 1918. до 1945. г. конзеквентно је спроведен у реферату М. Ботића „Педесетогодишњи развитак адвокатуре у Војводини — педесетогодишњица Адвокатске коморе у Н. Саду”. Адвокати су подељени према својој националној припадности, па се међу Србима наша „читава плејада националних и политичких радника”, а српска народност у Угарској била је „најборбенија и најбоље политички организована”! Србин Јован Мушкатиновић промовише се у „нашег родоначелника”, иако је „чрез славноје Краљевство Мађарскоје и стране њему припадајуће заклети адвокат”, који је чак успео да постане и сенатор у Будимпешти! У реферату се галантно деле комплименти и адвокатима мађарске, јеврејске, словачке и друге националности. Вероватно се то чини да би се угодило националистички оријентисаним адвокатима поменутих националности.

Објективна анализа деловања АК у Н. Саду у периоду 1921—1941. г. не може мимоићи чињеницу да се ради о ванредно дојалној организацији у којој се није чула ниједна реч протеста чак ни против шестојануарске војно-монархистичке диктатуре 1929. г. или којим другим поводом. Најеминентнији представници и чланови АК активно су учествовали у режимским инсти-

туцијама и политичким организацијама. Такво држање организације адвоката и чланства може се сматрати логичним и законмерним будући да су припадници владајуће класе.

У II светском рату 1941—1945. г., када су стављене на пробу све људске вредности, већина адвоката била је „лојална” или су „чекали ослобођење”. Није мали број и оних који су се из разних мотива, али са дозволом окупатора и квислинга, скоро нормално, бавили адвокатуром. Знатан је број и оних адвоката који су из уверења или ниских побуда ступили у службу окупатора и домаћих издајника. Чињеница је да су малобројни адвокати, а адв. приправника је релативно више, који су из љубави према своме поробљеном народу или из револуционарних убеђења, активно учествовали у народноослободилачкој борби и револуцији. Узгред буди речено о њима је веома мало и лоше написано у *Споменици*, мада они треба да буду узор новим генерацијама. Неколико наших другова, чланова КПЈ, нашло се у друштву великог броја „знаменитих” адвоката, радикала, демократа итд., називи „националних радника”, богатих и угледних представника грађанске адвокатуре. Ову глобалну оцену, која се може прецизно конкретизовати, не мења позната чињеница да је већина адвоката јеврејске народности и знатан број адвоката других националности изгубило животе као жртве фашистичког терора и геноцида. Политичко понашање и оријентација већине адвоката адекватно је класним интересима, политичким тежњама и плановима њихове „грађанске класе” која је, апстрахујући малобројне изузетке, имала отворено анационално држање, сарађивала са окупатором или својим „лојалним” ставом фактички га помагала.

После ослобођења Војводине 1944. и 1945. г. нова народна власт позвала је на сарадњу и дозволила рад свима адвокатима који се нису компромитовали сарадњом са окупаторима. Широкогрудо и без предрасуда примљени су сви они који су се одлучили да искрено раде у новим условима. КПЈ, одн. СКЈ брзо се оријентисао на курс социјалистичке трансформације адвокатуре у самосталну јавну и друштвену службу, која ће деловати у интересу радних људи.

Више од четврт века развоја адвокатуре у САПВ после победе социјалистичке револуције није озбиљно анализирано и подвргнуто марксистичкој критици, а нису сумирана одговарајућа искуства. Тај задатак мораће да изврши Савез комуниста у Комори. Има места констатацији да је адвокатура у послератном периоду својом практичном делатношћу, на делу, постала служба радних људи и њихових организација, иако форме и квалитет рада, ниво стручности, начин организовања, идеолошки ниво чланства, друштвени статус и стварни третман, није у складу са револуционарним променама и потребама самоуправног социјалистичког друштва. Ови задаци могу да буду извршени у оквиру реформе читавог правосудног система и свесном акцијом чланства Коморе на линији и курсу социјалистичког преображаја адвокатуре у самоуправну, стручну и самосталну дру-

штвену службу. Савез комуниста је до сада успео да утврди основне контуре концепта социјалистичке адвокатуре, али су потребни веома смишљени, организовани и упорни даљи напори да се тај концепт развије и оживотвори. Савез комуниста је дужан да се бори за трајна решења отворених проблема, која ће допринети унапређењу професије.

Треба рећи да концепције Савеза комуниста о адвокатури и њеним проблемима нису добиле довољно места и простора у *Гласнику*. У познатој дискусији о изменама и допунама Статута АК, ставови Савеза комуниста били су на линији реформе Коморе у самоуправну организацију адвоката у којој ће чланство непосредно одлучивати и решавати своје проблеме у сарадњи са свима заинтересованим факторима друштва. На тим питањима (место основних организација адвоката у Комори, односи органа, изборни систем итд.) дошло је до отворене конфронтације између прогресивних снага на челу са СК с једне стране и конзервативно-традиционалистичких снага с друге стране. Захваљујући нашој неорганизованости и пасивности конзервативне снаге су успеле да наметну проблематичном већином антисамоуправне и недемократске солуције појединих питања у Статуту. *Гласник* у посебном чланку о Ванредној скупштини, уместо безрезервне подршке акцији СК, ставља у исти ред наша и конзервативна схватања наводећи да су ставови чланова СК „нека мишљења која су више авангардна”.

IV. У *Гласнику* и *Споменици* објављено је неколико чланака и радова из области опште теорије права. За утврђивање идејно-политичке оријентације интересантни су следећи чланци: „Есенцијално у човеку и праву” од Стевана Слијепчевића, „Ново обичајно право на правном подручју Војводине” од др И. Павласа, „Jus i lex” од др С. Ханслера, „Глосе” од Б. Павловића, „Размишљања о праву” од др Ј. Пивничког и „Уметност и правда” од Д. Недељковића.

Најкарактеристичнији и најобимнији је рад С. Слијепчевића „Есенцијално у човеку и праву”. Аутор конфузно излаже и цитира погледе низа филозофа на поједине филозофске и правне категорије. Сви филозофи припадају разним варијантама идеализма, а ни реда ради аутор није нашао за сходно да макар спомене материјалистичке погледе!? Он упадљиво и наметљиво инсистира на бројним слободама: слободи речи и дела, слободи мисли и акције, слободи воље и избора итд. У центар пажње читаоца стављене су поменуће слободе и права везана за те слободе. Аутор каже: „Етичка свест је помрачена, па су потребна нова светла за слободну и морално уоквирену акцију”? Очито и намерно није јасан! Нигде се не каже чија свест је помрачена у овом нашем друштву и шта треба „новим светлима” осветлити!? Такође се крију „слободне и морално уоквирене акције”?! Нигде се не каже у чијем су интересу потребне „слободне акције”?! На постављено питање у својој теми, аутор даје неук од-

говор да је есенцијално у праву — морал!? Наравно и овом приликом избегава да одреди карактер морала и његове но-сиоце.

У истом чланку пажњу читаоца морају привући постављена питања и истовремено дати одговори. Цитирамо: „Зар се економски либерализам није појавио када је феудализам прерастао меру подносивости? Зар се социјализам није појавио када је либерализам прешао нормалну меру? Када би социјализам прешао подноситиву меру и сувише ограничио појединца, индивидуализам би подигао главу“!?!? То је тенденциозно, али говори да писац не зна или неће да зна (бар овом приликом), основне законитости које владају у људском друштву.

У *Споменици* је објављено неколико чланака из предратног *Гласника* са очитим циљем да се докаже ласкава оцена о неком високом нивоу органа АК. Примера ради наводимо: „Право је космички појам, који чини део универзалног живота и као такво је битни саставни део сваког организма“! И даље: „Код објективисања права као космичког појма, које у правосуђу долази до изражаја, надзорну улогу врши адвокат“!!! (из чланка др С. Хандлера „Jus i lex“). Др Пивнички размишља о праву и његовој улози у историји и високоучено закључује: „На његовом бескрајном и неравном путу историја је забележила своје светле стране у епохама када је владало право, а напротив мрачне стране у доба безвлашћа и безакоња“! Аутор је у своје време могао да види и дозна да су на основу права експлоататорске класе вршена најгрубља угњетавања, масовни злочини у ратовима, разни прогони и злодела. Др И. Павлас у своме чланку „Ново обичајно право на правном подручју Војводине“ заступа ненаучну тезу да је „постојање правних правила природна последица друштвеног живота“.

Објављивањем ових и других чланака из предратног *Гласника* редакција је показала да нема основне критеријуме за оцену стручности и научног нивоа.

У двоброју 11. и 12/71. *Гласник* је штампао изводе из предавања Д. Недељковића о теми „Уметност и правда“, које је одржано на представи *Ревизора* у оквиру прославе 50-годишњице АК. Предавач је мало говорио о *Ревизору* и уметности, али је искористио прилику да направи малициозну компарацију између царске Русије и СФРЈ, па тврди: „Грабежљивост и ниски материјализам царује можда сувереније него у патријархалној и самодржавној Русији“! Ову клеветничку компарацију редакција је објавила без коментара и било каквих ограда!

V. И у *Гласнику* и у *Споменици* има написа и радова који значе озбиљан прилог проучавању позитивног права и актуелних проблема адвокатуре. Заслужују пажњу и похвалу следећи радови: „Правни односи и производни односи“ од мр Милијана Поповића; „Биће злоупотребе права — елемент за проучавање садашњег и будућег социјалистичког права“ од др Љубомира Вагнера; „Утицај развика науке и технике на еволуцију правног система“ од др К. Ковача; „Правни и технички стандарди“

од др Д. Радомана; „Вештачење урачунљивости” од др Б. Петрића; „Психичка збивања у кривичном поступку” од др М. Аџиновића; „О доказној снази и оправдању постојања доказа саслушањем странака” од мр В. Вукчевића итд. Поменути чланци значе допринос разумевању позитивног права и помоћ у свакодневном раду адвоката. На истој оријентацији је за чланство посебно значајна рубрика „Из судске праксе” у којој су објављиване одлуке виших судова. Ако би одлуке биле подвргнуте концизној, али студиозној критици, тада би ова рубрика још у већој мери одговорила својој намени.

У делу *Споменице* под насловом „Адвокатура у савременом друштву”, аутори: др Ст. Михајловић, др Ј. Варади, М. Миковић и мр В. Попадић објавили су своје прилоге у којима су настојали да формулишу одговоре на актуелне проблеме југословенске адвокатуре. Идеје и гледишта изнети у тим радовима налазе се на курсу прогресивног развоја адвокатуре.

VI. У већ цитираним чланцима и написима очигледна је антимарксистичка идеолошко-политичка оријентација аутора и одговорних у редакцији, који су одлучивали да се такви текстови објављују. Идејни утицај Савеза комуниста био је веома слаб. Стога се мора са свом озбиљношћу поставити проблем реализације водеће и усмеравајуће улоге Савеза комуниста у *Гласнику*. Не сме се даље толерисати стање да *Гласник* служи и као трибина на којој се пласирају псеудоисторијске, националистичке и произвољне оцене догађаја, збивања и личности из даље и ближе прошлости народа Војводине и посебно српског народа. Исто тако је недопустиво да се реafirмишу давно превазиђене, ненаучне и конзервативне концепције из области права, политике и адвокатуре. Сматрамо да Савез комуниста не може толерисати неку линију коегзистенције своје идеологије са дијаметрално супротним идеологијама ни у органу једне професионалне организације.

Гласник је сада не само орган АК у Н. Саду, већ и једини часопис за правну теорију и праксу у САПВ. Постоји друштвени и професионални интерес да се такав часопис издаје и чим пре ослободи утврђених слабости. Садашња редакција одговорна је за идентификоване девијације и грубе пропусте. Због тога је организација Савеза комуниста у Н. Саду била потпуно јединствена у захтеву да редакција поднесе оставку и надлежни орган АК формира нову редакцију. У Комори и ван адвокатуре могуће је изабрати кадрове који ће знати и хтети да у *Гласнику* спроводе марксистичку оријентацију.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Александар Радованов

ПОСТУПАК ПРЕД СПОЉНОТРГОВИНСКОМ АРБИТРАЖОМ У БЕОГРАДУ

I

Спољнотрговинска арбитража са седиштем у Београду постоји при Савезној привредној комори као стални избрани суд. Она је самостална установа и у свом раду независна. Првобитно она је формирана при Трговинској комори, а доцније је била у оквиру Спољнотрговинске коморе ФНРЈ. Раније је функционисала по одредбама Правилника о СТА од 1947. године и Правилника о поступку мирења пред СТА од 1948. године, а данас функционише по одредбама Правилника о СТА од 1958. године.

СТА у Београду спада у сталне (институционалне) арбитраже и то арбитраже општег типа, које расправљају све врсте трговачких спорова, за разлику од специјализованих арбитража које расправљају само спорове из одређене трговачке бранше. Одлика сталних арбитража је да оне представљају сталне институције за расправљање трговачких спорова, чији су делатност и организација регулисани посебним правилником. СТА у Београду спада у арбитраже *de iure* тј. арбитраже које суде на основу одређеног националног права које буде утврђено као надлежно, али је изузетно по пристанку странака дозвољено и суђење по правичности (*ex aequo et bono*).

СТА решава спорове који настају из спољнотрговинских односа домаћих привредних предузећа, установа или организација са иностраним физичким или правним лицима; затим она решава поморске спорове између истих субјеката. То значи да Правилник наше СТА ограничава за свој делокруг арбитражну способност странака у два правца: 1. Као домаћа странка могу се појавити само привредне или друге организације односно установе и 2. прихвата само за привредне и поморске послове. Елеменат иностраности се појављује као битан. Могуће је да надлежност СТА уговоре странци; дакле да обе странке буду инострана физичка или правна лица. За странке које су угово-

риле надлежност СТА претпоставља се да су тиме прихватиле и све одредбе Правилника о СТА.

Делатност СТА протеже се и на посредовање ради мирена уколико то захтева једна или обе стране.

Да би арбитража могла да обавља своје функције неопходно је да постоји једна одређена организациона структура, односно да постоје органи преко којих ће она вршити своју делатност. СТА у Београду има следеће органе: Председништво, Секретаријат, Арбитражна већа и арбитре појединце. Арбитри се бирају са листе коју за сваку годину унапред саставља Управни одбор СТА.

Надлежност СТА се може засновати само писменим споразумом (арбитражном клаузулом) између странака и то како у погледу одређеног спора (компромис), тако и у погледу будућих спорова који могу произићи из одређеног правног односа који постоји између странака (компромисорна клаузула). Могућност генералне арбитражне клаузуле је искључена.

Компромисорна клаузула односно компромис морају бити писмено састављени. Ако тужена страна оспори постојање арбитражне клаузуле онда Председништво СТА утврђује да ли арбитражна клаузула материјално постоји. Ако Председништво утврди материјално постојање арбитражне клаузуле, поступак ће се наставити. Утврђивањем од стране Председништва постојања арбитражне клаузуле, не прејудуцира се питање надлежности СТА. Надлежност арбитраже да сама одлучује о својој надлежности (компетенција о компетенцији) коју изражава Правилник СТА у чл. 12. став 3. треба сматрати као једно од основних начела за функционисање арбитраже уопште. Питање надлежности решава проширено Арбитражно веће које сачињава председник, потпредседник и чланови Арбитражног већа. Ако се утврди да не постоји арбитражна клаузула, или да постоји клаузула, али која не предвиђа надлежност СТА, тужена страна ће се позвати да се у року од 30 дана изјасни да ли прихвата надлежност те арбитраже. Ако тужена страна не одговори или да негативан одговор Секретаријат СТА обавестиће тужиоца да се арбитража не може спровести. Ако тужена страна одговори на тужбу или се упусти у спор неким другим, па и конклюдентним радњама, сматраће се да је тиме пристала на надлежност арбитраже, или ако се радило о закључењу арбитражног уговора од стране пуномоћника који није имао за то посебно пуномоћје, сматра се да је тиме извршена конвалидација арбитражног уговора.

СТА може отклонити своју надлежност и када је она уговорена, ако арбитражна клаузула садржи одредбе које су у колизији са основним начелима Правилника о СТА.

Арбитражно веће и арбитри појединци пазе *ex offio* на своју надлежност. Странке могу оспоравати надлежност СТА све до закључења расправе. Овде се поставља питање да ли је целисходно оставити странкама овако широко овлашћење (можда би *de lege ferenda* могло да се постави правило по коме тужени може оспоравати надлежност само до тренутка изношења сво-

је мериторне одбране на расправи). Оваквим ограничењем добило би се на брзини и економичности. Овакво правило је изричито садржано у Европској конвенцији о међународним трговинским арбитражама од 1961. године. У тој конвенцији предвиђена је и могућност изузетка у случају кад тужени учини вероватним оправдани разлог који га је спречио да приговор ненадлежности изнесе благовремено. Ако је приговор ненадлежности истакнут на усменој расправи онда се јављају две алтернативе у погледу решења овог питања:

1. Арбитражно веће може да спроведе потребне извиђаје и по закључењу расправе да изнесе питање надлежности на нејавној седници проширеног већа. То по правилу бива.

2. Међутим, Арбитражно веће може истовремено одлучити да се питање ненадлежности СТА споји са главним предметом; па се онда на претходној нејавној седници проширеног већа решава питање надлежности и ако се СТА огласи надлежном, Арбитражно веће ће у редовном саставу прећи на одлучивање о главној ствари.

II

Делатност СТА, као што смо напред рекли, не ограничава се само на решавању спорова. Наиме, свака страна може се обратити СТА за посредовање ради мирења. Поступак мирења предвиђао је Правилник од 1947. и био је потпуно независан од арбитражног поступка. То исто предвиђа и Правилник од 1958. године, тако да све што је учињено и изјављено у једном поступку не обавезује странке у другом поступку. Пристанак на поступак мирења не значи и пристанак на надлежност СТА у случају његовог неуспеха.

Поступак за мирење отпочиње тиме што странке, једна или обе, подносе Секретаријату писмено предлог за покретање поступка мирења у коме излажу чињенично стање и прилажу потребна документа која се односе на спор. Свака странка може у свако доба одустати од поступка мирења. У поступку мирења странке могу учествовати лично или преко пуномоћника.

Ако је предлог поднела једна странка, па не буде прихваћен од друге стране или се друга страна уопште није изјаснила у одређеном року, Секретаријат СТА обавестиће предлагача да се поступак мирења не може спровести. Али, у случају да друга страна прихвати предлог, долази до образовања Комисије за мирење. Њу сачињавају по један представник сваке странке и председник кога именују саме странке споразумно, или ако то оне нису учиниле именује га председник СТА са листе арбитра. Комисија за мирење ће испитати чињенично стање, проучити приложена документа и на основу тога донети свој предлог за решавање спора који странке могу али не морају да прихвате.

У поступку за мирење може да дође до поравнања међу странкама, које нема снагу правоснажне одлуке СТА, него снагу

поравнања постигнутог ван СТА. Уколико поравнање није постигнуто и поступак мирења није дао никакав резултат, странке могу свој спор да реше у арбитражном поступку, али чланови Комисије за мирење не могу учествовати у расправи у којој се решава спор по коме није постигнуто поравнање.

III

Покретање арбитражног поступка састоји се у томе што странке упућују Секретаријату СТА писмену тужбу у три примерка која треба да садржи:

- а) Име, презиме и стално пребивалиште, односно назив фирме, предмет пословања и седиште обеју странака,
- б) Доказ о постојању арбитражне клаузуле,
- ц) Предмет спора, чињенично стање, тужбене захтеве, доказе и сва документа која се односе на предмет спора,
- д) Именовање арбитра.

Секретар доставља тужбу са прилозима туженој страни на одговор. Одговор на тужбу мора се доставити у року од 30 дана од дана пријема тужбе. У одговору тужена страна ће изнети своја одбрамбена средства.

Тужена страна може све до закључења главне расправе поднети противтужбу, ако захтев противтужбе проистиче из истог правног односа. Може да се деси да странке поднесу једна против друге тужбене захтеве који потичу из разних правних односа. У том случају Секретаријат СТА ће настојати да захтеви и противзахтеви странака буду спојени и решавани истовремено од истог Арбитражног већа.

Достављање позива и других писмена странкама врши се преко поште препорученим писмом уз повратну потврду о пријему (рецепис). Сматра се да је достављање пуноважно извршено ако је то констатовано у потврди о пријему. Ако уредно позвана тужена страна не одговори на тужбу или одбије да узме учешћа у арбитражном поступку, поступак се наставља према одредбама Правилника. Било је предлога да се систем достављања измени. Први предлог је био да се достављање врши дипломатским путем на уговореном језику или на језику замољене државе. Други предлог је био да свака странка има свог пуномоћника за примање писмена у седишту арбитраже. Међутим, ни један од ових начина странке нису хтеле да прихвате, па је у пракси и даље задржан систем достављања путем поште.

IV

Спорове пред СТА могу решавати арбитражи појединци и Арбитражна већа од три члана (узима се вредносни критеријум као меродаван — спорови чија вредност не прелази три стотине хиљада динара по обрачунском курсу решава арбитар поје-

динац, а преко тог износа решава Арбитражно веће од три члана). Странке се могу споразумети да им појединац пресуди спор за који је надлежно веће и обрнуто. Странке могу споразумно да изаберу арбитра појединца, а могу своје право именовања арбитра пренети на председника СТА. Уколико се странке нису споразумеле око заједничког избора арбитра у року од 30 дана од дана када их је Секретаријат арбитраже позвао да то учине, њега ће именовати председник СТА. Дужност арбитра могу обављати сва способна лица без обзира на пол и професију. У неким земљама постоје ограничења (нпр. у Шпанији арбитар може бити само правник, а у Грчкој само мушкарац). Код нас ограничење постоји само у томе што арбитар може бити само лице које се налази на листи арбитра.

Према одредбама Правилника СТА од 1947. године функцију арбитра могли су вршити само југословенски држављани. Правилник од 1958. г. даје у чл. 2. друкчију формулацију. Он прописује да се за арбитра може именовати само лице које се налази на арбитарској листи. Тиме је практично дата могућност да се као арбитра појаве и страни држављани, јер не постоје никакве правне сметње. На првом саветовању о арбитражи, одржаном 29. и 30. марта 1963. г. у Београду, посебна пажња посвећена је питању увођења страних арбитра у рад наше СТА. И у рефератима и у дискусији превагнуло је схватање да је стављање страних арбитра на листу нужно. Пре свега, тиме се доприноси и даљем развоју и афирмацији СТА. Наша арбитража је окренута према иностранству и самим тим теоретски постаје неодрживо да јурисдикцију у једној таквој међународној арбитражи врше искључиво арбитраи југословенског држављанства. Оправдано се може претпоставити да код страних фирми постоји извесна бојазан у евентуално могућу пристрасност наших арбитра, иако су они досадашњим обављањем својих функција створили завидан углед нашој Арбитражи у свету. Аргумент за овакву претпоставку је била и чињеница да пред нашу Арбитражу долазе спорови мање вредности. Стране фирме избегавале су да уговоре надлежност наше СТА баш због тога што нису могле да поставе за једног од арбитра — странца. У контексту разматрања ове проблематике поставило се питање да ли увођењем страних арбитра можемо довести наша предузећа у неравноправан положај у односу на страна. С обзиром на то да свака страна бира свог арбитра, а ако се ови не сложе у погледу избора председника Арбитражног већа, њега поставља председник СТА, нема никакве реалне основе за такву бојазан. Проблеми и тешкоће који се могу јавити увођењем страних арбитра везани су за техничко-практичне сметње *par excellence* у погледу језика на коме треба да буду редиговани парнични списи, вођење усмене расправе (употреба преводилаца и тумача), затим у погледу питања хонорара арбитра и знатног повећања трошкова суђења итд. Проблем поскупљења трошкова арбитраже се донекле решава на тај начин што странке које желе да им од-

лучују страни арбитра морају да предујме извесну суму новца на име обезбеђења трошкова арбитраже.

Врло је значајно и деликатно питање одређивање критеријума на основу којих ће бити стављени страни арбитра на листу. Постоји више солуција, а свака од њих има своје предности и своје слабости. Географско-економски критеријум који би се састојао у бирању арбитра из земаља са којима се најјаче одвија наше спољно-трговинско пословање и с којима се уговара надлежност наше Арбитраже, има предност у томе што би наши спољно-трговински партнери имали могућност да одреде арбитра из своје средине. Недостатак оваквог критеријума могао би бити у томе што можда неке од тих земаља немају у овом моменту довољно стручне арбитра и што би долазак арбитра из далеких земаља значио велике трошкове за арбитражу. Ако би прихватили критеријум угледних имена у арбитражним круговима, то би гарантовало углед наше Арбитраже и квалитет њених одлука, али мана је у томе што се не могу обухватити сва угледна имена, па би били повређени они који би остали изван листе, а то би могло негативно да се одрази у том смислу што би средине којима припадају необухваћени арбитра одбијали уговарање надлежности наше арбитраже. Због тога је у пракси наше СТА прихваћен еластичан критеријум. Наиме, инострана странка може изабрати за арбитра страног арбитра који се не налази на листи. Никаквих ограничења нема сем одредаба о изузећу. Дакле, ствар је странке које ће лице поставити за арбитра. Председник већа је увек Југословен, по правилу судија неког од врховних судова.

Ако се спор износи пред Арбитражно веће, тужилац именује свог арбитра приликом подношења тужбе, а туженик најдоцније у року одређеном за одговор на тужбу. У случају да странка не именује своје арбитра, то ће учинити председник СТА. Арбитра које су странке изабрале дужни су да у року од 8 дана од пријема извештаја о свом наименовању изаберу са листе арбитра трећег арбитра као председника већа. Уколико не могу да се сложе око избора трећег арбитра, њега ће именовати председник СТА.

Постоји могућност да арбитра за време трајања свог мандата буде спречен у вршењу своје дужности. У том случају на место њега странке, односно председник СТА, ће изабрати другог арбитра. Странке могу захтевати изузеће арбитра у смислу чл. 443. ЗПП, уколико су за то испуњени законски услови. Одлуку о захтеву за изузеће доноси Председништво СТА.

V

Арбитражни поступак почиње тиме што председник Арбитражног већа односно арбитра појединац приступа испитивању прикупљеног материјала. Пошто је материјал проучен и по потреби допуњен, заказује се усмена расправа. Усмена расправа се

не мора заказати ако арбитри оцене да одлуку могу донети на основу поднетих писмених докумената. Они о томе обавештавају странке. Странке могу у року од 15 дана захтевати да се расправа ипак одржи. По протеку овог рока арбитри одлучују без расправљања. Ако је потребно СТА обавештава странке да поднесу неки доказ како би се употпунио материјал за пресуђивање. У случају да странка не донесе тражени доказ, расправљање се наставља према стању у списима. Такође, странке саме могу споразумно ставити предлог да се одлука донесе без одржавања усмене расправе. У погледу рокова подношења поднесака не постоји строгост као у судском поступку. Рокови одређени самим Правилником могу се продужити на захтев странака у оправданим случајевима. Међутим, пропуштање таквог рока не мора имати за последицу преклузију. Веће може узети у обзир и неблаговремени приговор, односно поднесак; ово правило важи и за рокове одређене од стране већа.

Усмене расправе се по правилу одржавају у седиштву Арбитраже али није искључена могућност одржавања расправа и у другим местима, уколико је то у духу процесне економије.

По нашем Правилнику СТА усмене расправе су по правилу јавне. То није случај са већином познатих арбитража у свету где су расправе по правилу тајне, да би се сачували пословни интереси странака у арбитражном спору. Међутим, могућност нејавних расправа не искључује наш Правилник СТА уколико то захтевају интереси странака.

Странке присуствују расправама лично или преко овлашћеног пуномоћника. Пуномоћник странке, која има седиште у иностранству, може бити странац. Странкама могу на расправи помагати њихови саветници.

Изостанак обеју странака нема за последицу мировање. Ако се једна или обе странке не појаве на усменој расправи, а уредно су позване (што се посебно проверава као и непостојање оправданог разлога за њихово недолажење), арбитри могу приступити расправљању спора као да су странке присутне. Овде се поставља питање могућности доношења контумационе пресуде. Битна, квалитативна особина арбитражног решавања спора јесте брзина поступка. Међутим, поступак ће бити успорен и изложен завлачењу ако се тужена странка не одазове позиву да одговори на тужбу и да именује арбитра. У таквом случају Председништво арбитраже мораће да утврђује материјално постојање арбитражне клаузуле што продужује рок за одређивање рочишта за прву расправу, јер ће се позив упутити тек након доношења одлуке Председништва арбитраже у позитивном смислу. То би били аргументи за евентуално увођење контумационе пресуде. У садашњем арбитражном поступку она не постоји. Заузето је становиште да тужилац мора да докаже тужбени захтев. Неупуштање у спор не значи и признање тужбеног захтева од стране туженог. Правилник прописује, а у том смислу је и пракса, да ако странка изостане или не

реагује на поднесак, поступак се води према стању у списима као да су странке присутне. Наравно да је странка, која није приступила на расправу, хендикепирана у односу на другу странку која активно присуствује на расправи.

Ако се странке појаве на усменој расправи, приступа се извођењу доказа, при чему су странке дужне сарађивати. Доказну снагу изведених доказа арбитра цене по слободном уверењу. Могу се позивати сведоци и вештаци ради допуне доказног поступка на предлог странака и по иницијативи арбитра. У погледу доказних средстава постоји идеја да арбитражни суд не изводи доказе којима се обе странке противе. Корени овакве идеје налазе се у Аустријском закону о парничном поступку који је предвиђао правило по коме суд не може изводити онај доказ чијем су се извођењу обе странке противиле.

Професор Правног факултета у Загребу Трива сматра да је ова идеја прихватаљива с обзиром на то што су странке овлашћене да приликом закључивања арбитражне клаузуле предвиде и процесна правила по којима ће арбитражни суд судити. За арбитражни суд је карактеристично да своју активност спроводи водећи рачуна о дискрецији потребној ради заштите пословних интереса странака. Стога би свако инсистирање арбитражног суда у томе да се изведу докази, чијем се извођењу странке противе, по професору Триви представљало повреду елементарних начела арбитражног судовања. Наравно уз једно ограничење да се тим противљењем не повреди когентни прописи.

Веома занимљиво питање, по којем није постигнута сагласност, јесте питање интервенције трећих лица у арбитражном поступку. Југословенски ЗПП нема изричитих одредби о интервенцији у поступку пред изабраним судовима. Такве одредбе не садржи ни Правилник СТА од 1958. године.

Професор Трива сматра да се општа процесна правила о интервенцији трећих лица у парници могу примењивати у арбитражном поступку само под условом да на то пристану странке, интервениент и сами арбитражи. У том случају, Трива сматра да се интервениент изједначује са странкама па и пресуда делује према њему као и према странци. Др Розенберг сматра да се институција интервенције трећих лица мора унети у поступак пред арбитражом, јер то захтева све значајнији развој међународне привреде и све већа повезаност привредних субјеката. У случају мешања (долази у обзир само обично мешање) интервениент не добија положај странке, самим тим ни одлука није обавезна за њега. Став др Розенберга, иако има извесних основа, ипак не може да се прихвати, јер је у контрадикцији са основним начелом арбитраже — аутономијом воље странака. Арбитражна клаузула делује само између уговорених страна, те због тога Арбитражно веће не може аналогно суду да прихвати интервенцију и онда када се једна страна противи томе. Али, ако странке немају ништа против интервенције, треће лице се може укључити у расправу као умешач и оно добија положај

странке. Поред својства умешача, треће лице може да се појави у арбитражном спору као помагач. Тада оно нема положај странке.

Арбитражни поступак пред СТА регулисан је Правилником од 1958. г. Одредбе Правилника су углавном сагласне нашем процесном праву, али постоје извесна одступања која су нужно детерминисана специфичностима арбитражног поступка. Према томе, примарно на арбитражни поступак се примењују одредбе Правилника СТА, а супсидијерно, уколико нема потребних одредаба или странке нису нешто друго уговориле, примењују се одредбе ЗПП.

По окончању расправе и спровођењу доказног поступка арбитра доноси одлуку на основу надлежних законских прописа и трговинских обичаја (код нас су то Опште узансе за промет робом). Одлука треба чињенично и правно да буде образложена, осим ако странке нису друкчије уговориле. У погледу образложења арбитражних одлука, такође не постоји јединствено становиште у свету. Поједине арбитраже не дају образложење својим одлукама, док друге дају.

Одлука мора бити донета најдоцније у року од 15 дана од дана када је одржана последња усмена расправа, односно од дана одржане нејавне седнице Арбитражног већа. Поставља се питање да ли је ово сувише кратак рок, нарочито када имамо у виду сложене спорове. Можда би се *de lege ferenda* тај рок могао продужити с обзиром да се у пракси врло тешко одржава.

Одлука може бити донета и на основу правичности (*ex aequo et bono*) ако су то странке изричито уговориле. Она не мора бити образложена ако то странке не траже.

Арбитражно веће доноси одлуку већином гласова, а ако нема већине одлучује мишљење председника Арбитражног већа. Одлука треба да буде писмена и да садржи:

- а) датум и место доношења,
- б) имена арбитра односно арбитра појединца,
- в) имена односно назив странака,
- г) предмет спора, чињенично стање спора и образложење,
- д) изреку и рок у коме се одлука има извршити (дужина овог рока је условљена околностима случаја).

Арбитражна одлука је коначна и против ње нема места жалби. Она има снагу правоснажне пресуде редовног суда (чл. 449. ЗПП). У одлуци се одређује парижони рок и странке су дужне да одлуку изврше, јер су се на то обавезале прихватањем надлежности арбитраже. Уколико не изврше добровољно, спровешће се принудно извршење. Снагу арбитражне одлуке има и закључено поравнање између странака, које је перфектно када странке потпишу записник о поравнању. У одлуци ће бити расправљено и питање трошкова поступка и одређено која ће их странка сносити или у којој ће их мери која странка сносити.

Председништво СТА прописује тарифу награда арбитрама као и накнаду за њихове путне трошкове. Хонорари арбитрама одређују се према тежини предмета и броју утрошених часова за њихово решење. Председник СТА одређује конкретне износе награда арбитрама у оквиру прописаног тарифног правилника.

ЛИТЕРАТУРА

Др М. Бесаровић: О неким процесно-организационим питањима наше СТА, СТА — I, Београд, 1963.

Др Б. Познић: Нека питања арбитражног поступка која се тичу надлежности, СТА — I, 1963.

Др С. Трива: Учествовање умешача у поступку пред изабраним судом, СТА — I, 1963.

Др Розенберг: Правни проблеми такозване интервенције трећих лица (умешача) у поступку пред изабраним судовима, СТА — I, 1963.

Др Д. Максимовић: Измена поднесака између странака, СТА — I, 1963.

Др З. Здравковић: Достављање писмена у арбитражном поступку СТА — I, 1963.

З. Рихтман: Брзина поступка, контумациона пресуда, одгађање ро-чишта без предлога странака, преклузија, мирење, СТА — I, 1963.

Др Б. Познић: Грађанско процесно право, Савремена администрација, Београд, 1970. г.

Закон о парничном поступку, Београд, 1968.

Правилник СТА од 1958. и 1947. г.

Војислав Кнежевић

ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ

(чл. 62-а КЗ)

1. Да ли је споран карактер ове мере?

Основни разлози за увођење ове мере правдани су потребом лишавања учиниоца кривичног дела оне имовинске користи коју је постигао извршењем или поводом извршења кривичног дела, која се постојећим кривичним санкцијама (новчаном казном, одузимањем предмета и казном конфискације имовине) није могла од учиниоца увек одузети. Иако неки аутори постављају питање потребе постојања ове мере, поред казне, придајући све већи значај казни, која „може изванредно послужити и циљевима заштите друштва и циљевима поправљања (индивидуалне превенције)”,¹ сматрам да је ипак циљ ове мере јасан, а с тим у вези и њен положај у систему мера безбедности оправдан. Дилеме које можда могу да се јаве у односу на потребу њеног постојања, тичу се односа ове мере и мере безбедности одузимања предмета (чл. 62. КЗ). Код прве мере предмет одузимања су новац, предмети од вредности и свака имовинска корист која је постигнута извршењем или поводом извршења кривичног дела (чл. 62а ст. 1. КЗ и чл. 462. ст. 1. ЗКП). Закон не одређује који су то предмети од вредности, па према томе ту могу доћи сви они предмети који представљају вредност у промету.

Код друге мере пак, предмет одузимања су предмети који су употребљени или били намењени за извршење кривичног дела, или који су настали извршењем кривичног дела (чл. 62. КЗ). Упоредивањем садржина ових мера не стиче се утисак да би једна од њих била сувишна, иако се у нечему и додирују („... новац, предмети од вредности, ...” предмети који су настали извршењем кривичног дела), већ пре да једна мера пред-

¹ Др Фрањо Бачић, Мере безбедности у нашем систему кривичних санкција (критички осврт), „Југословенска ревија за криминологију и кривично право”, бр. 1/65, стр. 18.

ставља природни наставак друге мере. Карактер ове друге мере (из чл. 62. КЗ) је управо споран код њеног разграничења од имовинске користи.

Др Богдан Златарић заступа мишљење да као предмет настао кривичним делом у смислу чл. 62. КЗ треба сматрати имовинску корист (без обзира на њене касније трансформације из новца у робу и обратно), која непосредно потиче из кривичног дела, а не представља умањење туђе имовине.² Ово мишљење, истина, заступано у време када у наш систем кривичног права није била уведена мера безбедности одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ) као посебна мера, је, како каже Драгић Мирковић, у ствари издржавало оно што је прописано у чл. 62а КЗ. Према томе, оно би се *de lege ferenda*, могло признати као потпуно исправно.³

Према мишљењу других аутора, као предмет настао кривичним делом, може се сматрати само предмет који је резултат рада извршиоца, саставни део последице кривичног дела,⁴ или који је настао производњом или прерађивањем неких предмета,⁵ или који се појављује као резултат забрањене делатности.⁶ Др Љубиша Лазаревић, пак, под предметима насталим извршењем кривичног дела сматра „оне предмете до којих је учинилац дошао непосредно извршењем кривичног дела, било да они улазе у последицу дела или не, уколико их не треба вратити оштећеном или га из њих обештетити”.⁷ Чини се да ово решење у разграничењу ових двеју мера представља одговарајуће решење, које задовољава ставове и теорије и праксе, и елиминисаће могућност одузимања имовинске користи применом мере безбедности одузимања предмета из чл. 62. КЗ.

Дилеме у овом разграничавању и могућности замене мера јављају се и сада, али је сигурно да карактер мере из чл. 62а КЗ не може бити споран, или ако је то само на први поглед, да се он своди у све мање оквире.

² Др Богдан Златарић, Кривични законик у практичној примјени, I. свезак (општи дио), „Народне новине”, Загреб, 1956.

³ *Супротно* — Јово Црногорчевић: О потреби новелирања Кривичног законика, „Наша законитост”, бр. 6—7/53, „Одредба чл. 62. КЗ не даје могућност одузимања имовинске користи остварене кривичним дјелом”.

⁴ Драгић Мирковић, Нека спорна питања у вези изрицања мере безбедности из чл. 62. и 62а Кривичног законика, „Правни живот”, бр. 2/1962, стр. 32.

⁵ Др Димитрије Папазоглу, Одземање на предмети како мерка за безбедност, „Преглед”, бр. 3—4/55, стр. 75.

⁶ Др Станко Франк, Теорија казненог права по Кривичном законик у од године 1951, Опћи дио, Загреб, 1955, стр. 266.

⁷ Срзентић-Стајић, Кривично право ФНРЈ (III издање) Београд, 1961, стр. 383.

⁸ Др Љубиша Лазаревић, Мере безбедности (Предавања на студијама III степена кривично-правног смера шк. 1970/71), Нови Сад, 1971, стр. 125.

II. Да ли је ова мера увек обавезна?

Примена мере безбедности одузимања предмета је чешће факултативна, а ређе обавезна, док је примена мере безбедности одузимања имовинске користи обавезна кад год је учинилац кривичним делом остварио имовинску корист. Но, у литератури и у судској пракси се срећу ставови и у односу на факултативну примену мере одузимања имовинске користи у одређеним случајевима.⁸ Ако је ово питање спорно у односу на одредбе из чл. 247. ст. 5 КЗ (незаконити лов) и 248. ст. 2. КЗ (незаконити риболов), оно сигурно не може бити спорно у односу на одредбе из чл. 63а ст. 2. и 62а ст. 1. КЗ, јер у односу ових чланова нема колизије, „нити одредба чл. 63а ст. 2. КЗ уопште регулише факултативност или обавезност примене мера безбедности, пошто је то посебно регулисано код сваке мере безбедности”.⁹

Када се, међутим, постави питање примене ове мере безбедности с обзиром на начело из чл. 90. ст. 2. КЗ, према којем се нови Кривични закон примењује на дела која су извршена пре његовог ступања на снагу само у случају ако је блажи за учиниоца, чини се да колизије има и да се мера безбедности не може применити.¹⁰

И питање примене ове мере безбедности с обзиром на принцип забране *reformatio in peius* (чл. 348. ЗКП) изгледа занимљиво. Ако се прихвати став судске праксе да се начело које садржи законска одредба из чл. 348. ЗКП односи и на мере безбедности,¹¹ а оно се извесно и односи, онда не би могла доћи примена мере безбедности и за кривична дела која су извршена у време када такве мере нису биле прописане у закону.

⁸ Јурај Боланча: Одузимање имовинске користи, „Наша законитост”, 7—8/1960, стр. 373, каже: „Одузимање имовинске користи у члановима 247 (незаконити лов) и 248 (незаконити риболов) је факултативно.”

— Прес. ВС НРХ Кж. 2110/62. од 11. X 1962.

— Слично је било и у судској пракси са одредбом чл. 63а ст. 2. КЗ.

— Драгић Мирковић, нав. дело, стр. 42: „Чл. 63а ст. 2. КЗ предвиђа факултативно одузимање имовинске користи стечене кривичним делом извршеним пре 1. I 1960. год.”

— Јово Црногорчевић — Др Милан Докић, Коментар закона о привредним преступима, Бгд., 1970, стр. 82: „Иако се, према ст. 1. чл. 28. ЗПП, заштитна мера одузимања имовинске користи изриче обавезно („одузеће се”), ипак се у неким прописима предвиђа факултативно изрицање те мере. У ст. 2. чл. 63. Основног закона о шумама (пречишћени текст у „Сл. листу” СФРЈ бр. 26/65) предвиђено је да се у случају привредних преступа из чл. 57. ст. 1. тач. 1. до 3. тог закона „може”, уз осуду на казну, изрећи и заштитна мера одузимања имовинске користи”. Аутори оправдано сматрају да је та одредба о факултативном изрицању наведене заштитне мере у очигледној супротности са одредбом става 1. чл. 28. ЗПП-а као основног прописа за привредне преступе, и да се стога уз осуду и за наведене привредне преступе заштитна мера одузимања имовинске користи има изрећи обавезно.

⁹ Др Љ. Лазаревић, нав. дело, стр. 139.

¹⁰ Супротан став — Прес. Савезног врховног суда Кз. 49/62. од 11. VI 1962. Збирка суда. одлука, књ. 7, св. 2/1962.

¹¹ Зборник судске праксе 4/71, Београд, олд. 424.

Из овог произилази да примена мере безбедности одузимања имовинске користи не би могла увек и у сваком случају бити обавезна, како то сматрају неки аутори.¹²

Законодавац је прописао факултативно одузимање предмета код кривичних дела незаконитог лова (чл. 247. КЗ) и незаконитог риболова (чл. 248. КЗ) — „улов и средства за улов (лов) могу се одузети”. Није спорно да „средства за улов (лов)” представљају „предмете употребљене за извршење кривичног дела”. Проф. Љ. Лазаревић сматра да се улов „тешко може третирати као предмет настао извршењем дела, јер је улов у ствари имовинска корист постигнута извршењем кривичног дела.”¹³ И Јурај Боланча улов третира имовинском коришћу, али је по њему примена ове мере у конкретном случају факултативна.¹⁴

Да ли се улов може сматрати имовинском коришћу, јер „није предмет настао извршењем дјела”, и „својина учиниоца кривичног дјела” да би могао бити одузет применом мере безбедности одузимања предмета (чл. 62. КЗ)?

Када разматра ово питање проф. Б. Златарић каже да ће се „ловина учиниоцу одузети, без обзира што она није његово власништво, јер он на њој кривичним дјелом није могао стећи власништво.”¹⁵ Према томе, аутор ловину сматра предметом насталим извршењем кривичног дела. Према другим пак ауторима, мера безбедности одузимања предмета овде поприма мешовити карактер (и мере безбедности и казне делимичне конфискације).¹⁶

Мишљења сам да законодавац није случајно улов (лов) третирао као „предмете који су настали извршењем кривичног дела”, чије би се одузимање и вршило кроз примену мере одузимања предмета (чл. 62. КЗ), јер они то у суштини и јесу, с обзиром да је до њих учинилац дошао *непосредно* извршењем кривичног дела. Друго је питање што је овде ту меру заиста требало учинити „обавезном”,¹⁷ како би се избегао спор да ли се ови предмети могу одузети пошто учинилац на њима кривичним делом није могао стећи власништво.

III. Да ли је потребно посебно наглашавање обавезности примене ове мере?

Применом мере безбедности одузимања предмета (чл. 62. КЗ) као посебном кривичном санкцијом¹⁸ обавезно су се одузимали примљени или дати поклон или имовинска корист (чл. 325. и 326. КЗ). Са изменом КЗ и увођењем у систем мера безбедности

¹² Јурај Боланча, нав. дело, стр. 373.

¹³ Др Љ. Лазаревић, нав. дело, стр. 140.

¹⁴ Јурај Боланча, нав. дело, стр. 373.

¹⁵ Др Б. Златарић, нав. дело, стр. 262.

¹⁶ Драгић Мирковић, нав. дело, стр. 34.

¹⁷ Др Љ. Лазаревић, нав. дело, стр. 140.

¹⁸ Мера уведена Кривичним закоником 1951. године.

и мере безбедности одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ),¹⁹ која је обавезног карактера, чини се непотребним посебно наглашавање у посебном делу КЗ обавезности примене ове мере. Ако то има оправдања код мере одузимања предмета (чл. 62. КЗ), која само у неким случајевима има карактер обавезне мере, онда се не виде разлози за посебним истицањем обавезности једне иначе обавезне мере (као што је то случај у чл. 325. ст. 5. и 326. ст. 4. КЗ). Таква истицања могу да створе забуну да мера одузимања имовинске користи није обавезна у другим случајевима када се то посебно не истиче.

IV. Утврђивање висине имовинске користи (уважавање трошкова и др. издатака и утицај уложеног рада)

Основ примене мера безбедности је опасно стање учиниоца — субјективна компонента. Код мере безбедности одузимања имовинске користи овај основ се све више помера ка једној објективној компоненти (околности), која има свој основ у лишавању учиниоца оне имовинске користи коју је постигао извршењем или поводом извршења кривичног дела.

У вези с применом ове мере безбедности, и у теорији и у судској пракси, појављује се низ спорних питања и различитих ставова. Она се првенствено крећу око утврђивања висине имовинске користи коју учиниоцу треба одузети. Питања признавања учиниоцу трошкова и других издатака скопчаних са постизањем такве користи и узимања у обзир вредности личног рада уложеног у постизање те користи, врло су дискутабилна.

Судска пракса бележи случајеве различитог поступања судова од признавања учиниоцу кривичног дела свих трошкова које је имао у вези с извршењем или поводом извршења кривичног дела, па и новчане казне изречене за то кривично дело или поводом кривичног дела, па до непризнавања било каквих трошкова. Ако је први став неприхватљив, јер се противи не само основној сврси мере, већ и принципима криминалне политике, други се образлаже тиме што признавање ма каквих трошкова око извршења кривичног дела не би било ни правично ни морално. Поводећи се овим ставом, против признавања учиниоцу било каквих трошкова, изјаснили су се Д. Мирковић и Б. Брајовић.²⁰ Но, непризнавањем учиниоцу никаквих трошкова, ова мера безбедности би попримила карактер имовинске казне, што се такође не може прихватити. Има опет и становишта која чине неко средње решење, према којем се учиниоцу ни у ком случају не би признавали издаци који по својој природи улазе у склоп радње извршења кривичног дела, док би се признавали они издаци које је учинилац имао поводом извршења

¹⁹ Измена извршена 1959. године.

²⁰ Д. Мирковић, нав. дело, стр. 39—40.

— Б. Брајовић: Дискусија о Преднацрту устава социјалистичке Југославије, Архив за правне и друштвене науке, 1—2/63, стр. 249.

кривичног дела, а који по својој природи не улазе у радњу извршења.²¹ Ово становиште има свог ослоњца и у судској пракси.²² Новија пракса судова, наиме, иде у правцу делимичног признавања трошкова које је учинилац имао извршењем или поводом извршења кривичног дела, који по својој природи не улазе у радњу извршења кривичног дела.²³

Висину остварене имовинске користи суд је дужан да утврди у сваком конкретном случају, што значи да је учиниоцу потребно признати *одређене нужне издатке и трошкове* које је имао у вези са остварењем такве користи, и да ове издатке и трошкове одбије од укупне вредности коју је учинилац прибавио извршењем, односно поводом извршења кривичног дела.²⁴ Шта ће се, пак, код таквог утврђивања остварене имовинске користи морати признати као нужни издатак и трошкови, фактичко је питање и зависи од конкретног кривичног дела и околности сваког појединог случаја. Међутим, у основи то могу да буду само такви издаци и трошкови извршиоца који имају суштину оних плаћања која немају никакве везе са извршењем кривичног дела, односно која по својој природи не улазе у радњу извршења кривичног дела.

Анализирајући цитирану пресуду ВСЈ²⁵ др Б. Златарић примећује да „ове резерве и ограничења на „нужне“ издатке и трошкове нису у складу с иначе исправном премисом од које је пошао Врховни суд Југославије, тј. да имовинска корист у смислу чл. 62а КЗ представља *чисту добит* постигнуту извршењем кривичног дјела, која се овдје, као и иначе, утврђује тако да се *од бруто постигнуте вриједности одбију стварни, ефективни (а не само нужни)* издаци и трошкови које је учинилац непосредно уложио у остваривању имовинске користи. При томе није одлучно да ли је учинилац код тих издатака и трошкова поступао с брижљивошћу доброг господара или не, већ управо колики су били његови *стварни издаци и трошкови, јер се утврђује његова конкретна чиста добит*, а не нека апстрактна добит која се бољим економизирањем могла постићи. У противном мјера одузимања имовинске користи прелазила би границе одузимања чисте добити и претворила би се, бар дјеломично, у неку имовинску казну која погађа учиниоца и у осталој његовој имовини, а то није у оквиру сврхе те мјере и стога је противзаконито. Ако суд сматра да и поред одузимања чисте добити, учиниоца треба погодити и у тој његовој осталој имовини, он

²¹ Мр Иван Лазарић, Мјера одузимања имовинске користи у практичној примјени, „Југословенска ревија за криминологију и кривично право“, бр. 1/67, стр. 96.

²² Решење ВСХ Кж. 276/63. од 5. III 1963, „Наша законитост“, бр. 5—6/63, стр. 253.

²³ Исти смисао и прес. ВСС, Кж. 201/69, од 29. V 1969, Биатен судске праксе, бр. 16/1969.

²⁴ Пресуда ВСЈ, Кз. 107/66, од 21. XII 1966, Збирка судских одлука.

²⁵ Кз. 107/66, од 21. XII 1966. године.

за то има могућност у примјени новчане казне чим је ријеч о кривичном дјелу из користољубља (чл. 26. ст. 2. КЗ).²⁶

Коментаришући одлуку ВСЈ чини се да аутор увођењем категорије „стварних, ефективних” издатака и трошкова иде ка генералном признавању учиниоцу свих трошкова које је имао с извршењем или поводом извршења кривичног дела, што се не може правдати.

Када је у питању утицај личног рада на висину имовинске користи, с тим у вези и признавања учиниоцу његове вредности уложене у постизање те користи, ваља истаћи да ту, и мимо ранијих супротних ставова праксе, не може бити двојбе. Не може се узимати у обзир лични труд учиниоца, који представља радњу извршења кривичног дела. Ово стога што би „признавање накнаде за уложени труд учиниоцу кривичног дела значило, легализовање рада употребљеног за извршење криминалне делатности, што би било у очигледној супротности са социјалистичким моралом, као и са превентивним карактером мере безбедности из чл. 62а КЗ.”²⁷

Осврћући се и на ово питање др Б. Златарић сматра да би се „могло заправо рећи још и више од тога, тј. да би признавање такве накнаде било у директној супротности с одредбом чл. 62а ст. 1. КЗ, јер би оно управо значило неодузимање имовинске користи прибављене кривичним дјелом, а то је с обзиром на облигаторност ове мјере сигурности напросто протузаконито.”²⁸

Мислим да се оваквом становишту, које на одређени начин употпуњује став судске праксе по овом питању, нема шта приговорити.

V. Да ли постоји (и да ли је потребан) појам „незнатне” имовинске користи?

У одређивању обима остварене имовинске користи судска пракса употребљава термине „нека” имовинска корист, „неодређена” имовинска корист, „извесна” имовинска корист, „мала” имовинска корист, „нека нарочита” имовинска корист, „знатна” имовинска корист. Законодавац их је све означио једним именом „свака имовинска корист”, обавезујући суд на примену мере без обзира на то колика је та корист и у чему се она састоји. Судови не ретко одбијају примену ове мере зато што је корист коју је учинилац прибавио мала, или незнатна.

Препуштајући у овим случајевима на оцену суду потребу њеног изрицања, ова мера би уносила доста елемената арби-

²⁶ Др Б. Златарић: Како се утврђује вриједност приликом одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ), Југословенска ревија за криминологију и кривично право, бр. 3/1967, стр. 494—495.

²⁷ Прес. ВСЈ, Кз. 89/63, „Правни живот”, 6/63, стр. 72.

— Прес. ВСЈ, Кз. 107/66. од 21. XII 1966, Збирка судских одлука.

²⁸ Др Б. Златарић: Како се утврђује вриједност приликом одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ), ЈР ККП, бр. 3/1967, стр. 493.

трерности и дискреционих овлашћења и на одређени начин доводила у сумњу обавезност њене примене. Да би се избегле ове дилеме, можда би *de lege ferenda* решење било одређивање границе испод које остварена имовинска корист чини „незнатну“ имовинску корист. Тиме би изостала „употреба“ различитих термина и обавезна примена мере дошла до пуног изражаја, што сигурно није без значаја.

VI. Да ли је мера безбедности одузимања имовинске користи искључиво мера персоналног карактера и питање солидарне обавезе?

Ова мера безбедности је персоналног карактера, што значи да се изриче лицу које је извршењем или поводом извршења кривичног дела остварило имовинску корист. У пракси, по правилу, неће бити тешкоћа у примени ове мере када је имовинску корист постигло једно лице. Дилеме се јављају онда када је имовинску корист постигло више учинилаца кривичног дела, али се при томе не може утврдити коме је од појединих учесника у делу она припала, и у ком обиму да би се од њих могла одузети, те какав је удео учиниоца у делу — односно у оствареној имовинској користи — ако се они појављују као саучесници, с тим у вези и њихова обавеза на чинидбу.

У овом правцу су илустративне две одлуке највиших судова по којима се „имовинска корист постигнута кривичним дјелом може одузети сваком учеснику у том дјелу, без обзира на то како су је они подијелили између себе и у које сврхе су је утрошили“²⁹, односно, када су у питању саучесници, „само од оног саучесника, који је стварно примио.“³⁰ Док је код прве одлуке „битно да је имовинска корист постигнута дјелатношћу учесника у дјелу, а ирелевантно коме је од појединих учесника у дјелатности она припала и у ком дијелу и у коју сврху је утрошена — да би се могла одузети сваком учеснику у том дјелу,“ дотле се код друге „при утврђивању имовинске користи коју је сваки од саучесника постигао може узети у обзир само онај износ који је поједини саучесник из оваквог заједничког дјеловања примио и који представља његово обогаћење, односно увећање његове имовине“.

Поводећи се разлозима прве одлуке, рекло би се не само да је одузимање имовинске користи факултативно, већ и зато што погађа било којег учесника у делу — да ова мера безбедности не би била потпуно персоналног карактера, односно и да

²⁹ Пресуда Врховног суда НР Хрватске, Кж. 2110/62. од 11. X 1962, Збирка судских одлука, књ. 7, св. 3—1962.

³⁰ Прес. ВСЈ, Кж. 13/67. од 20. X 1967, Билтен ВСЈ, бр. 22/68.

— Сличан став овој одлуци — Kobe-Bavcon: Kazenski zakonik s pojasnili in sodno prakso, Љубљана, 1970, у делу „Содна пракса“ под 7. и 8, стр. 90.

би се по њеном ставу могло одредити солидарно одузимање имовинске користи, каквих тенденција је било у судској пракси. Код друге одлуке пак, супротно, дошло је до строге примене начела индивидуалитета, што значи да је према сваком саучеснику у делу, који је остварио имовинску корист, мера посебно изречена и означена њена висина, те се код ње и не поставља питање солидарног одузимања имовинске користи.

Имајући у виду циљ мере да се учиниоцу кривичног дела одузме конкретна корист постигнута извршењем или поводом извршења кривичног дела, и могућност да се висина износа имовинске користи одмери по слободној оцени (чл. 464. ст. 1. ЗКП) када ју је остварило више учинилаца, а не може се утврдити коме је од појединих од њих припала, и у којим износима, становиште прве одлуке да би овде било места примени солидарне обавезе, тешко би било прихватљиво. Солидарним обавезивањем на одузимање имовинске користи губио би се карактер индивидуално примењене и утврђене мере безбедности. Друго је питање што би солидарна обавеза за оштећеног који тражи намирење из одузете вредности односно наплаћеног износа (чл. 62а ст. 3. и 4. КЗ) могла да чини погодност, као и у одређеним случајевима за неког од учиниоца — ако се од њега не може наплатити, али би зато она могла да погоди саучесника и у имовини која извршењем или поводом извршења кривичног дела није увећана, што сигурно није у складу са карактером ове мере.

Отуда је, по мом мишљењу, сасвим оправдан став да се саучесницима, који су заједничким деловањем остварили корист извршењем кривичног дела, не може одредити солидарно одузимање имовинске користи у висини укупно остварене имовинске користи, већ се мора сваком од њих одредити износ имовинске користи која се одузима. Од овог става и полази друга одлука.

VII. Да ли постоји могућност примене мере мимо осуде на казну?

Мера безбедности одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ) може се изрећи само у пресуди којом се оптужени оглашава кривим, у решењу о судској опомени или у решењу о примени васпитне мере (чл. 466. ст. 1. ЗКП).

Заштитна мера одузимања имовинске користи (чл. 25. ст. 1. Закона о привредним преступима — у даљем тексту ЗОПП) може се изрећи само уз осуду на казну.

Пада у очи да примена прве мере није условљена осудом на казну. Код друге пак јесте. Но, обе ове мере су по садржини истоветне и било би нормално очекивати да се истоветно и примењују. Ипак, док код прве не може бити изузетака од правила

у односу на могућност примене, дотле су код друге могући овакви изузеци (чл. 46. ст. 3. ЗОПП).³¹

И поред тога што се мера безбедности одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ) може изрећи само у пресуди којом се оптужени оглашава кривим, у решењу о судској опомени или у решењу о примени васпитне мере, а заштитна мера одузимања имовинске користи (чл. 25. ст. 1. ЗОПП), са изузетком из чл. 46. ст. 3. ЗОПП, само уз осуду на казну, ипак се у пракси судава јављају извесне дилеме у односу на могућност примене ове мере и када се поступак тако не заврши.

Илустрације ради навешћу пресуду једног окружног суда, који је, иако оптуженог ослободио од оптужбе за кривично дело давања мита из чл. 326. ст. 1. КЗ, применом ове мере од оптуженог одузео 50.000 динара, који је износ био предмет инкриминације по кривичном делу давања мита, наводећи да „то захтевају интереси морала“.³²

Да и заштитна мера одузимања имовинске користи може бити изречена и онда ако је окривљено правно лице, применом блажег прописа у смислу чл. 13. ЗОПП правоснажно ослобођено од оптужбе, потврђује пресуда једног привредног суда.³³

Док код прве пресуде „разлози морала“ оправдавају примену мере, дотле се код друге не виде разлози који оправдавају меру.

Можда би „разлози морала“ оправдавали примену једне овакве мере, исто као што би је оправдавали и у другим сличним приликама, али се становиште друге одлуке у односу на могућност примене мере мимо осуде на казну, заиста не може правдати, јер је оно у директној супротности са одредбом чл. 25. ст. 1. ЗОПП да се заштитне мере могу изрећи само уз осуду на казну. Но, ни становиште прве одлуке, које погрешно поистовећује предмете двеју различитих мера (одузимања предмета и одузимања имовинске користи) није прихватљиво, нити за то има ослонаца у закону.

VIII. Да ли је могуће накнадно одузимање имовинске користи као посебне процесне мере?

Накнадно изрицање ове мере посебним решењем није могуће, што је уосталом карактеристика свих кривичних санкција. Изузетак се јавља код мере безбедности одузимања предмета (чл. 62 КЗ).

Накнадно одузимање предмета кривичног дела правда се не као мера безбедности већ као посебна процесна мера, пред-

³¹ „Одредба чл. 46. ст. 3. ЗОПП представља једини законом предвиђени изузетак од правила (чл. 25. ст. 1. ЗОПП) да се заштитне мере могу изрећи само уз осуду на казну“, — прес. Врховног привредног суда ПКП. 2/66. од 8. II 1966, Билтен суда. праксе, бр. 2/66.

³² Прес. ОВСС — Нови Сад, Кж. 958/65. од 10. XI 1965, Билтен ВСС, бр. 6/66.

³³ Прес. Врховног привредног суда ПКЖ. 19/68. од 28. X 1968.

виђена за случај када се кривични поступак не заврши пресудом којом се оптужени оглашава кривим, ако то захтевају интереси опште безбедности или разлози морала.³⁴

Међутим, и одузимање имовинске користи (чл. 62а КЗ) би у неким случајевима могло бити правдано истим разлозима. Разлози морала би оправдавали одузимање имовинске користи када је нпр. у току поступка утврђено да је окривљени умро, а имовинска корист припала наследницима, или да је по учињеном кривичном делу оболео од каквог трајног душевног обољења, па је обустављен кривични поступак (чл. 133. ЗКП).

И овде би по истој логици ствари мера безбедности одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ) могла да поприми карактер „посебне процесне мере“, са истих разлога као и мера безбедности одузимања предмета (чл. 62. КЗ), и да би се према томе, било од наследника, било од самог окривљеног, могла одузети имовинска корист. Међутим, за овакав став ни овде нема нема ослоњања у закону. Можда оправдано, с обзиром на могућност да се имовинска корист оствари ван кривичног поступка.³⁵

Закључак

Мада мера безбедности одузимања имовинске користи (чл. 62а КЗ) уноси доста елемената арбитрерности и дискреционих овлашћења, ипак њен карактер није споран, или ако је то на први поглед, онда је то у њеном разграничењу од мере безбедности одузимања предмета (чл. 62. КЗ) са којом се у нечему и додирује.

Мера је обавезног карактера, али она то не би могла бити увек и у сваком случају — нарочито не онда када се постави питање њене примене с обзиром на начело из чл. 90. ст. 2. КЗ (према којем се нови Кривични закон примењује на дела која су извршена пре његовог ступања на снагу само у случају ако је блажи за учиниоца), и принцип забране *reformatio in peius* (чл. 348. ЗКП), који се односи и на мере безбедности.

С обзиром на обавезност примене ове мере, непотребна су посебна наглашавања у посебном делу КЗ обавезности примене мере, јер могу стварати утисак да мера одузимања имовинске користи — у другим случајевима када се то не истиче — није обавезна.

Код утврђивања висине имовинске користи учиниоцу треба делимично признати трошкове које је имао с извршењем или поводом извршења кривичног дела, који по својој природи не улазе у радњу извршења кривичног дела. Лични труд који представља радњу извршења кривичног дела не може се узимати

³⁴ Билтен Врховног суда Југославије, бр. 18/66.

³⁵ Др Т. Васиљевић, Систем кривичног процесног права СФРЈ (II измењено и допуњено издање), Београд, 1970, стр. 701.

у обзир. Признавање учиниоцу свих трошкова било би противно основној сврси мере.

У одређивању обима остварене имовинске користи судска пракса употребљава различите термине, иако их је законодавац свео на један („свака имовинска корист“) — обавезујући суд на примену мере без обзира на то колика је та корист и у чему се она састоји. Будући да некада та корист чини малу или незнатну корист, одређивање границе испод које би остварена имовинска корист чинила „незнатну“ имовинску корист, било би веома корисно.

Ова мера безбедности је персоналног карактера, па је самим тим искључена могућност солидарног одузимања имовинске користи, иако би солидарна обавеза за оштећеног, као и у неким случајевима за неког од учиниоца, могла да чини погодност, али и штету за другог, чија имовина извршењем или поводом извршења кривичног дела није увећана.

Примена ове мере није условљена осудом на казну, иако у неким ванкривичним законима јесте, и не може бити никаквих одступања од правила у односу на могућност њене примене, па ни онда када то захтевају разлози морала.

Исто као што постоји могућност накнадног одузимања предмета кривичног дела — као посебне процесне мере, по истој логици ствари и мера безбедности одузимања имовинске користи могла би да поприми карактер посебне процесне мере, иако могућност њеног одузимања постоји и ван кривичног поступка.

Законодавна пракса

Миливој Вујадиновић

О ЗАКОНОДАВНОЈ ФУНКЦИЈИ САП ВОЈВОДИНЕ

Законодавна овлашћења САП Војводине, као израз њених укупних права и аутономног положаја, могу се реално оценити у контексту њеног места у целокупном уставном систему.

Пунија уставна обрада аутономних покрајина у нас уследила је након промене Устава СФРЈ из 1968.¹

Овим променама социјалистичке аутономне покрајине су изражене као социјалистичке демократске друштвено-политичке заједнице, са посебним националним саставом и другим особеностима и са значајним друштвеним функцијама, које радни народ остварује у њима (амандман XVIII).

Истовремено, овим амандманом утврђује се први пут и право аутономних покрајина на доношење покрајинских закона. Стога ове промене значе зачетак и прву етапу у развоју законодавне функције покрајине.

Наиме, све до тада покрајине не само да нису имале право да доносе законе већ је и њихова нормативна функција, која се остваривала одлуком као највишим правним актом, била веома ограничена.²

Истина, законодавна овлашћења покрајина и након ових промена остала су недовољно дефинисана.

Прво, СР Србија је део друштвених односа резервисала за републичке законе који су се примењивали јединствено на целој територији Републике.³

Друго, и саме републике су биле ограничене веома широким овлашћењима Федерације.

¹ Одлука, заједно са текстом Уставних амандмана VII—XIX, објављена је у Сл. листу СФРЈ, бр. 55/68.

² Види исти аутор: „Нормативна функција аутономних покрајина”, Институт за упоредно право Београд, Аутономне покрајине у Југославији, Београд 1967. год. 66.

³ Амандман V на Устав СРС, Сл. гласник СРС, бр. 5/69.

Односи у законодавству у СР Србији темељили су се на тада важећој подели савезних закона: на искључиве, потпуне и опште.

У областима у којима је Федерација доносила опште и основне законе, као и у области народне одбране и јавне безбедности, Покрајина је могла доносити своје законе под истим условима као и Република, с тим што је Република и у овим областима могла јединствено уређивати одређена питања на целој територији републичким законом, под условом да се таква закон усвоји двотрећинском већином свих посланика у Републичкој скупштини.

У областима које су се уређивале искључиво потпуним савезним законом, Покрајина је имала само она овлашћења која је Република, у оквиру својих права, пренела на Покрајину.

Последња ревизија Устава СФРЈ⁴ отвара ново раздобље у уставном развоју САП Војводине и представља основу њене знатно богатије и садржајније законодавне активности.

Стога ћемо указати на неке битне услове и уставне оквире садашње фазе развоја законодавне функције Покрајине.

1. За садашњи уставни положај социјалистичких аутономних покрајина веома је значајно истаћи:

Прво, покрајине су изражене као елемент југословенског федерализма и по том основу су одговорне, заједно са социјалистичким републикама, за целокупан развој Федерације и односе у њој.

Друго, покрајине су у саставу СР Србије у којој, кад је то у заједничком интересу радних људи, народи и народности Републике као целине остварују одређене заједничке интересе утврђене Републичким уставом.

Треће, права и дужности социјалистичких аутономних покрајина утврђују се покрајинским уставним законом као основним конститутивним актом покрајине у складу са начелима Устава СФРЈ и Устава СРС.

На овакав уставно-правни положај социјалистичких аутономних покрајина указује недвосмислено одредаба Савезног устава по којој су: покрајине аутономне социјалистичке самоуправне демократске друштвено-политичке заједнице у којима радни људи, народи и народности остварују суверена права, а кад је то у заједничком интересу радних људи народа и народности Републике као целине Уставом СР Србије утврђено — и у Републици.⁵

2. Уставно-правни основи, овлашћења и границе за регулативу Покрајине представљају и законодавна овлашћења органа Федерације. Иако функције Федерације у овој области нису предмет овог реферата, неопходно је указати на неколико значајних промена, које у овом погледу садрже последњи Уставни

⁴ Одлука заједно са текстом Уставних амандмана од XX—LII објављена је у Сл. листу СФРЈ 29/71.

⁵ Амандман XX тачка 4.

амандмани на Устав СФРЈ, да би се потпуније утврдила и сама нормативна овлашћења Покрајине.

У настојању да се у области законодавства односи у Федерацији успоставе у складу са карактером Федерације датим у амандману XX тачка 2.⁶, одговарајући уставни амандмани уређују одређене друштвене односе, у којима органи Федерације, у оквиру Уставом утврђених права и дужности, утврђују политику и доносе законе и друге прописе. Већина ових односа утврђена је у XXX и XXXIII амандману, а поједина законодавна овлашћења Федерације и у неким посебним амандманима у којима се утврђују права и дужности Федерације.

Од интереса је указати и на општи режим односа и положај и овлашћења социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина у остваривању законодавне функције Федерације.

Пре свега, заједнички интереси у Федерацији (што се односи и на оне заједничке интересе који се у оквиру права и дужности Федерације уређују савезним законом) остварују се:

— преко органа и организација Федерације, уз равноправно учешће и одговорност република и аутономних покрајина у овим органима и организацијама у утврђивању и спровођењу политике Федерације;⁷

— одређене законодавне функције Федерације на основу сагласности републичких и покрајинских скупштина;⁸

— остале законодавне функције Федерације непосредном сарадњом и договором република, аутономних покрајина и општина.

Међутим, треба истаћи да и у оним областима које су као функција Федерације уређене савезним законом, републике и покрајине могу, у оквиру својих права и дужности, доносити законе, а ако таквог савезног закона нема, републике и покрајине могу донети свој закон ако је то од интереса за остваривање њихових права и дужности.⁹

Очигледно да је одговорност социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина веома значајна и у домену ових односа који се у заједничком интересу радних људи, народа и народности уређују савезним законом. Истовремено, овакво утврђивање законодавних функција Федерације представља, као што смо већ истакли, не само уставни основ и овла-

⁶ „Социјалистичка Федеративна Република Југославија је савезна држава као државна заједница добровољно уједињених народа и њихових социјалистичких република, као и социјалистичких аутономних покрајина Војводине и Косова које су у саставу СР Србије, заснована на власти и самоуправљању радничке класе и свих радних људи, и социјалистичка самоуправна демократска заједница радних људи и грађана и равноправних народа и народности”.

⁷ Амандман XXIX тачка 2. алинеја 1.

⁸ Промене Устава, амандман XXXII, расходи Федерације и фондови амандман XXXIV, одређени међународни уговори амандман XXXV.

⁹ Амандман XXXI тачке 1. и 2.

шћења република и покрајина већ и облик ограничења њихових нормативних права.

Овде треба додати да и норме Савезног устава, на основу којих се одређени односи самоуправно уређују у удруженом раду и другим самоуправним облицима, представљају такође значајну брану неоправданом ширењу законодавних функција република и покрајина.

3. Посебност аутономних покрајина у нормативној области произилази из њиховог уставно-правног положаја и односа у СР Србији на коју смо већ указали.

Наиме, Савезни устав претпоставља да Устав СР Србије утврди одређени однос којим ће се у заједничком интересу радних људи, народа и народности Републике као целине уређивати јединствено у Републици, наравно сем оних права која покрајине остварују непосредно на основу Савезног устава.

Сагласно оваквом положају покрајина у Савезном уставу последње промене Устава СР Србије садрже и значајне новине у расподели законодавних функција у Републици.¹⁰

Полазећи од изражених начела у Савезном уставу и ради њихове разраде, Устав СР Србије утврдио је односе у нормативној функцији у Републици на следећи начин:

а) Устав пре свега утврђује заједничке интересе радних људи, народа и народности Републике као целине који се уређују републичким законом јединствено за целу Републику.¹¹

¹⁰ Одлука о проглашењу Уставних амандмана IX до XVI на Устав СР Србије заједно са текстом амандмана — објављен у Сл. гласнику СРС, бр. 8/72.

¹¹ Амандман IX тачка 1: „Републичким законом уређује се јединство за целу територију Републике:

1) Организација и рад републичких органа и организација; избор за органе Републике и бирачки спискови за избор тих органа; промена граница Републике; основна садржина и заштита печата државних органа и употреба застава; амнестија и помиловање за кривична дела одређена републичким законом; државни празници; републичка одликовања, награде и друга признања; држављанство; заштита уставности утврђена Уставом СР Србије и законитости у складу са Уставом СРС и републичким законима; решавање сукоба републичког и покрајинског закона (колизивне норме) и сукоба надлежности између органа на територији републике ван територије аутономних покрајина и органа са територије покрајина; односи са елементима иностраности који произилазе из јединствених функција.

2) Начела изборног система; начела за оснивање и укидање општина и промену њихове територије; начела о судовима, јавним тужилаштвима и адвокатури; основна начела самоуправљања у државним органима; основи положаја органа управе у Републици и њихови међусобни односи; основи и облици непосредног учешћа грађана у вршењу друштвених послова; основи правног режима друштвене својине; основи својинско-правних и других стварно-правних односа; основи удруживања грађана и јавних скупова; основи положаја верских заједница; основи за јавне зајмове.

3) Међусобни односи и начин усклађивања рада служби државне безбедности од интереса за Републику као целину; основи вођења матичних књига и садржина личне карте; производња и промет оружја, муниције, запаљивих течности, експлозива и радиоактивних и других опасних

Изван ових заједничких интереса, Република у оквиру својих права уређује остале односе републичким законом који се примењује на подручју ван социјалистичких аутономних покрајина.

Овакав уставни метод утврђивања односа у законодавству представља основу за релативно прецизно разграничење права и дужности покрајине у овој области. Наравно, Устав као основни политичко-правни документ не омогућује да се ови односи до краја разраде и дефинишу, већ се одређени проблеми разрешавају у процесу остваривања Устава. Није увек могуће јасно одредити, непосредно на основу уставног текста, шта је предмет републичких закона који се примењују јединствено на територији целе Републике, а нарочито димензију оваквих закона, кад се има у виду непрецизност одређених појмова као што су:

- начела,
- основна начела,
- основи и сл.

које овај уставни текст садржи. Стога се у пракси често отварају питања димензионарања односа који се уређују јединствено републичким законом.

Истина, имајући у виду доношење интегралног текста Устава СР Србије, Уставним амандманима привремено је утврђено да се одређени односи регулишу републичким законом¹² јединствено за целу територију, с тим да се у контексту предстојећих уставних промена ови односи изразе у самом Уставу СР Србије, чиме ће се отклонити одређени број наведених проблема. Осим таксативно набројаних односа, који се уређују републичким законом јединствено у Републици, Уставни амандмани отварају могућност да се и други односи у заједничком интере-

материја, кад је то од интереса за целу Републику; јединствени основи планова и припремних мера за организацију и рад државних органа, организација удруженог рада и других организација и грађана у случају непосредне ратне опасности и у рату; основна начела за јединствену организацију територијалне одбране и цивилне заштите; начин и поступак по коме врховни судови у Републици обезбеђују јединствену примену савезних и републичких закона; институти одговорности за кривична дела; кривично-правна заштита слобода, право и дужности грађана, самоуправних права радних људи и организација удруженог рада и других односа који су уређени Уставом СР Србије, и републичким законом који се примењује на целој територији Републике; институти одговорности за привредне преступе; основни институти прекршаја.

4) Основи режима вода од интереса за целу Републику и заштита од загађивања вода; заштита од загађивања ваздуха; прикупљање и обрада статистичких и других података од интереса за целу Републику; технички услови за изградњу и одржавање саобраћајница и саобраћајних средстава; основна начела брака и брачних односа; основна начела односа родитеља и деце; основи наследно-правних односа; облигациони односи.

5) Финансирање Уставом и законом утврђених задатака и послова који се врше за целу територију Републике.

¹² Амандман IX тачка 1. подтачка 2. Устава СРС.

су могу на основу договора уредити јединствено републичким законом.¹³

Али, у овом погледу постоји битна разлика између закона којима се уређују односи садржани у амандману IX тачка 1. и ових односа. Пре свега, амандман IX тачка 1. изражава онај заједнички интерес који радни људи, народи и народности Републике као целине остварују у Републици у оквиру права и дужности Републике. Амандман IX тачка 2. отвара, међутим, могућност да се одређени друштвени односи из домена права и дужности Покрајине и из оног оквира права и дужности Републике које се остварују на територији ван аутономних покрајина договорно уреде.

Стога се овакав закон доноси по посебној процедури на основу претходне сагласности покрајинских скупштина, а ако једна или обе покрајинске скупштине ускрате овакву сагласност, такав закон се примењује на подручју Републике ван аутономних покрајина, односно на подручју Републике ван подручја оне аутономне покрајине чија је скупштина ускратила сагласност. Смисао оваквог начина уређивања односа јесте, пре свега, да се отвори могућност да се одређени заједнички интереси (осим оних из амандмана IX тачка 1) изразе на нивоу Републике као целине и договорно јединствено уреде. Чини нам се, с обзиром на остварење ових интереса и права, да би природно било да се овакви заједнички интереси, након што се идентификују у процесу самоуправног споразумевања и договарања, уреде јединственим законима које би донели Републичка и покрајинске скупштине.

Овде треба указати на две одредбе Устава СРС које говоре о односу Република — покрајине у законодавству.¹⁴

Прво, аутономне покрајине могу у односима који су уређени републичким законом јединствено за Републику уређивати питања која нису уређена тим законом.

Друго, ако такав републички закон није донет, аутономне покрајине могу донети свој закон кад је то од интереса за остваривање њихових права и дужности, с тим да, кад се донесе републички закон, престају да важе одредбе покрајинских закона које се односе на питања уређења републичким законом, ако тим законом није другачије одређено.

¹³ Амандман IX тачка 2. Устава СРС: „На основу договора, законом се могу уређивати јединствено за целу територију Републике и други односи. Иницијативу за договорно уређивање тих односа покрећу Републичка односно Покрајинска скупштина или њихова већа, или Републичко односно Покрајинско извршно веће. Закон о уређивању тих односа доноси се на основу заједничких предлога надлежних већа Републичке и Покрајинске скупштине или Републичког и Покрајинског извршног већа. Закон из претходног става доноси Републичка скупштина уз претходну сагласност Покрајинских скупштина. Ако ту сагласност да само једна Покрајинска скупштина, закон се може донети и примењује се на територији Републике ван територије аутономних покрајина и територији покрајине чија је скупштина дала сагласност. Измене и допуне овог закона врше се по поступку предвиђеном за његово доношење.

¹⁴ Амандман IX тачка 3.

Имајући у виду изложени уставно-правни основ овлашћења и ограничења за нормативну аутономију покрајина, Уставни амандмани на Уставни закон САП Војводине¹⁵ одређују законодавну функцију Покрајине као њено оригинално право, као уставни део њених укупних права, одговорности и положаја.¹⁶

Међутим, аутономија покрајине у области законодавства, осим ограничења која проистичу из права Федерације и Републике, условљена је и низом других околности.

Прво, ваља истаћи да задовољавање одређених непосредних интереса, укључујући ту уређивање међусобних односа у раду и управљању у друштвеним пословима, врше радници непосредно и равноправно у основним организацијама удруженог рада и другим облицима међусобног удруживања и повезивања радних људи у удруженом раду и радних људи у месним, интересним и другим самоуправним заједницама и општинама као основној самоуправној друштвено-политичкој заједници.

У овом процесу интензивног развијања непосредне социјалистичке демократије и самоуправљања као глобалног политичког и друштвеног односа, нормативна функција се јавља у новом светлу. Класичне теорије о њој не могу бити довољне да се објасни трансформација ове функције. Наиме, регулисање друштвених односа у развијеној самоуправној демократији постаје све више потреба, интерес и право самих радних људи, које се остварује у основним облицима друштвеног организовања, самоуправним споразумима, друштвеним договорима и другим самоуправним нормама и актима.

Таквим начином регулисања великог броја друштвених односа класичне правне норме уступају место самоуправним.

Друго, положај општина у нашем уставном систему као основне друштвено-политичке заједнице у којој радни људи остварују заједничке интересе осим оних које према Уставу и Уставном закону остварују у ширим друштвено-политичким заједницама, претпоставља и одговарајућу аутономију општине у области нормирања друштвених односа.

Стога се као једно од основних питања поставља правилно утврђивање односа између Покрајине и општина у нормативној сфери.

Метод изражавања нормативних овлашћења сваке друштвено-политичке заједнице представља предмет врло актуелне расправе.

Глобални начин изражавања ове функције, који се често употребљава, омогућује у процесу остваривања знатно еластичнију нормативну функцију друштвено-политичких заједница и њено усклађивање са даљим развојем самоуправног друштва, настајањем и развијањем самоуправних норми. Међутим, овај

¹⁵ Одлука о проглашењу Уставних амандмана II—XIV на Уставни закон САПВ заједно са текстом Уставних амандмана објављена је у СЛ листу САПВ, бр. 17/72.

¹⁶ Амандман II тачка 1. први став.

начин изражавања функција у себи крије истовремено опасност централизације ових функција на нивоу одређене друштвено-политичке заједнице уколико не би постојала сигурна уставна гаранција у корист других друштвено-политичких заједница.

Други метод еnumerације односа резервисаних за одређену друштвено-политичку заједницу представља погоднији и сигурнији облик гаранције за друге субјекте.

Но, и овај метод има своје слабости: немогуће га је конквентно извести до краја, нарочито у једном уставном документу, пре свега, због неодређености самог појма „друштвени односи”. Друштвене односе је немогуће до краја димензионирати и по том основу извршити расподелу између разних субјеката, пошто се ови друштвени односи остварују у јединственом друштвено-економском и политичком систему.

Са друге стране, овај метод није довољно еластичан. Није увек могуће предвидети за један дужи период све друштвене односе који би се уређивали на нивоу једне друштвено-политичке заједнице. Неки односи, који се тренутно најрационалније могу регулисати у широј заједници, могу касније да се ефикасно остварују у ужој заједници и обрнуто.

Стога уставни документи веома ретко примењују искључиво један или други метод, већ их примењују комплементарно и уз низ допунских одредаба и других инструмената.

Покрајински Уставни закон прихватио је глобални метод за нормативна овлашћења Покрајине, настојећи да низом посебних одредби прецизира и ограничи ова овлашћења и да пружи одговарајуће гаранције општинама. У том циљу значајна је одредба по којој општине у оквиру својих права и дужности доносе прописе.¹⁷

Ове одредбе представљају извор за даље развијање самосталне нормативне функције општина, а веома су значајне и за отклањање досадашње праксе, по којој су општине у нормативној сфери имале углавном допунска овлашћења.

За нормативну функцију општина значајне су и следеће одредбе Уставног закона САПВ: „Ако у области која се уређује покрајинским законом није донет закон, општина може донети своје прописе ако је то од интереса за остваривање њених права и дужности. Доношењем закона о уређивању тих односа престаје да важи општински пропис који се односи на питања и односе уређене законом, ако тим законом није друкчије одређено.

У областима у којима су односи уређени покрајинским законом општина може својим прописом уређивати поједина питања која нису уређена покрајинским законом у складу са начелима утврђеним у закону.

Кад су односи уређени законом, општина може прописом друкчије уредити поједина питања која су уређена законом, ако је за то тим законом овлашћена”.¹⁸

¹⁷ Амандман II тачка 3. став 1.

¹⁸ Амандман II тачка 3. став 2, 3. и 4.

Истина, цитирана одредба према којој општине могу доносити своје прописе у областима које се уређују законом ако такав закон није донет, претпоставља да су те области негде у покрајинском Уставном закону набројане. Међутим, то у првој фази уставних промена није до краја спроведено (иако је било у том правцу предлога у јавној дискусији о Предлогу амандмана), па до сада није ни имало свој пуни значај.

Стога је код доношења новог Уставног закона САПВ од изузетног значаја утврдити праву меру нормативних овлашћења Покрајине, која ће омогућити да Покрајина ефикасно оствари своја права и одговорности за даљи развој друштвено-економског и политичког система и да истовремено обезбеди несметан развој самосталне нормативне функције општина.

Од усвајања последњих уставних промена, у Покрајини се остваривала богата и садржајна законодавна делатност.

У периоду од 1969. године (прва уставна промена) до краја 1972. године донета су 263 закона са одговарајућим изменама и допунама у следећим областима:

- у области друштвено-политичког система — 55 закона,
- у области образовања, науке и културе — 30 закона,
- у области привреде — 37 закона,
- у области финансија — 61 закон,
- у области социјално-здравственој — 18 закона,
- у области урбанизма и стамбено-комуналној — 13 закона,
- у области пољопривреде — 28 закона,
- у области рада и радних односа — 16 закона, и
- у области саобраћаја — 5 закона.

Истина, већина ових закона донета је након друге фазе уставних промена ради усклађивања овлашћења Покрајине у области законодавства са њеним новим уставним положајем.

Стога један број ових закона не садржи трајна системска решења, већ у великој мери предузете одредбе ранијих републичких закона.

Ипак, на овај начин је створен основ за даљи нормалан рад у области законодавства и обезбеђен је правни континуитет на овом подручју.

Милинко Перин

ПРИКАЗ ЗАКОНА О ИСПИТИВАЊУ ПОРЕКЛА ИМОВИНЕ*

Уважавајући једну од основних норми друштвено-економског уређења, Устава СФРЈ — да једино рад и резултати рада одређују материјални и друштвени положај човека и да нико не може непосредно или посредно стицати материјалне и друге користи експлоатацијом туђега рада, као и ставова друштвено-политичких организација у вези са Писмом Председника Савеза комуниста Југославије и Извршног бироа Председништва Савеза комуниста Југославије о појави богаћења и мерама које треба предузети, Законом су прописани услови, начин и поступак за испитивање порекла имовине, ради утврђивања оне имовине за коју грађани не могу да докажу да је стечена личним радом, наследством, поклоном или на други законити начин. Под појмом имовине Закон подразумева непокретности, имовинска права и покретне ствари знатније вредности, као и имовину коју је грађанин поклатио или на други начин отуђио у корист чланова своје породице или других лица или утрошио за друге сврхе. Извесна појмовна обележја, истина, имају релативно значење (нпр. „покретне ствари знатније вредности”, „утрошио за друге сврхе”) што, свакако, у поступку треба да буде цењено и утврђено шта се под тим појмовима, у конкретном случају, има сматрати. Пракса ће, вероватно, допринети да се о значењу ових појмова утврде извесни стандарди, полазећи од схватања средине с једне стране и намени и употребној вредности односних ствари с друге стране. Могући су, у појединим случајевима и други критеријуми као што су случајеви особите наклоности, ванредне вредности и друге особености односно карактеристике које се могу наћи код појединих ствари, односно код појединих грађана у својини.

Закон је одредио да ће се имовина коју грађанин није стекао личним радом, наслеђем, поклоном или на други законит

* Из Службеног листа САП Војводине бр. 4/73.

начин одузети и пренети у друштвену својину, у корист општине на чијој територији грађанин има пребивалиште односно бравеиште. У случају да се из имовине грађанина не може одузети имовина односно вредност имовине стечене на незаконит начин, могу се, према Закону, ради наплате вредности тако стечене имовине побијати правни послови којима је грађанин без накнаде или уз незнатну накнаду отуђио или за другог прибавио имовину. И овде се у пракси могу јавити разне тешкоће које се иначе јављају када су у питању својина и својински односи.

За основни принцип Закон је узео да се испитује порекло оне имовине за коју грађанин не може да докаже да је стечена личним радом, наслеђена поклоном или на други законити начин, а да терет доказивања порекла имовине пада на грађанина — чије се порекло имовине испитује. Податке о имовини прибавља општинска комисија за испитивање порекла имовине од органа и организација и на други подобан начин, а податке могу поднети органи друштвеног надзора скупштина друштвено-политичких заједница, јавна тужилаштва, јавна правобранилаштва, органи управе, организације удруженог рада, друштвено политичке организације, месне заједнице, интересне заједнице и друга правна лица и грађани. Уколико на основу података постоји основана сумња да имовина није стечена законито, у смислу овог Закона, општинска комисија позива грађанина да поднесе пријаву о пореклу имовине, а овај је опет дужан да уз пријаву поднесе и доказе о пореклу имовине. У случају да пријава има недостатака затражиће се отклањање истих и одредити рок.

Органи за испитивање порекла имовине су Општинска комисија као првостепени орган и Покрајинска комисија као другостепени орган, које образују и чланове и заменике именују скупштина општине односно Покрајинска скупштина. Поступак испитивања порекла имовине је јаван и комисије су у свом раду независне, а одговарају скупштинама које су их образовале односно именовале. Ако би за разјашњење ствари било корисно, комисија може одредити усмену расправу, а ако посумња у тачност података наведених у пријави саслушаће подносиоца пријаве, а може испитати порекло имовине лица које је дало зајам или поклон. Из наведеног произилази да поступку испитивања порекла имовине претходи фаза — радње прикупљања података о имовини, а да се поступак сматра покренутим када комисија позове грађанина да поднесе пријаву о пореклу имовине. Закон није навео који се све докази о пореклу имовине могу поднети, па ваља сматрати да то могу бити сви докази који важе у управном поступку — дакле исправе, сведоци и др.

О покренутом поступку, на основу обавести комисије, суд код којег се воде непокретности одмах ставља забележбу да је поступак покренут. Ова одредба има свог смисла како да обезбеди од отуђења имовину грађанина чије се порекло имовине испитује (што иначе није изричито наведено у Закону), тако и да обезбеди правну сигурност других грађана при куповини не-

покретности, односно да их заштити од ризика. У истом ваља схватити и одредбу која обавезује општински орган управе да је дужан пре наплате пореза на промет непокретности да прибави од општинске комисије податке да ли се против грађанина води поступак за испитивање порекла имовине. Ваља схватити да је у овом случају законодавац мислио на продавца, из већ напред поменутих разлога. Према овоме, поступак промета непокретности би застао и мировао док се поступак не заврши, а тек тада се могу наставити радње — извршити наплата пореза на промет, брисати забележба, односно пренос права власништва спровести у земљишне књиге.

Након спроведеног поступка, у којем комисија по свом уверењу, на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа посебно и свих доказа заједно, као и на основу резултата целокупног поступка, доноси решење којим одлучује у меритуму. Решење треба да садржи податке о власнику имовине, назначење имовине по врстама, вредност имовине, имовину која је бесправно стечена и одлуку о одузимању бесправно стечене имовине, као и образложење. У случају да у току поступка комисија утврди да је грађанин стекао имовину у складу са прописима, закључком обуставља поступак. Ако у поступку испитивања порекла имовине комисија нађе да је имовина прибављена или настала извршењем кажњивог дела обавештава о томе надлежног јавног тужиоца. О донетом решењу односно закључку обавештава се општински орган управе надлежан за разрез пореза, као и земљишно књижни суд ради брисања забележбе. Исто тако решење и закључак се достављају подносиоцу пријаве јавном правобраниоцу који могу изјавити жалбу у року од 15 дана. Жалба се подноси Покрајинској комисији.

Правоснажно решење доставља се општинском органу управе надлежном за послове прихода, који спроводи решење, односно извршава га, сходно поступку принудне наплате пореза. За случај избегавања поступка испитивања порекла имовине — непријављивање имовине или нетачно пријављивање имовине — предвиђена је казна за кривично дело, казном затвора до годину дана. У поступку испитивања порекла имовине примењују се одредбе Закона о општем управном поступку. За све радње, пријаве, представке, захтеве, жалбе, поднеске и радње у вези са земљ. књижним уписом одређене овим Законом не плаћа се такса. Закон је одредио и да правни послови које је грађанин учинио после 1. јула 1972. године, а којима је умањена укупна имовина, неће имати дејство на утврђивање имовине. По потреби Покрајинско извршно веће може донети ближе прописе за примену овог Закона. У смислу овлашћења из Закона директор Покрајинске управе за имовинско-правне послове у сагласности покрајинског секретара за финансије прописао је образац пријаве о пореклу имовине, који је објављен као прилог Сл. листу САНВ бр. 5/73.

ПРАВНА ПРАКСА

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Уколико брак није разведен, а брачна заједница не постоји, супруг према супруги може извршити кривично дело силовања. (Врховни суд Војводине Кж. 597/72. од 19. X 1972. год.).

Оптужени, који је првостепеном пресудом оглашен кривим због кривичног дела силовања из чл. 179. ст. 1. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 8 месеци, условно на 2 године, у жалби наводи да у његовим радњама не постоји ово кривично дело, јер је са оштећеном у законитом браку.

Прихватајући од стране првостепеног суда утврбене чињенице да оптужени са оштећеном већ више година не живи у брачној заједници, а да ју је употребом силе принудио на обљубу, Врховни суд Војводине нашао је да се у радњама оптуженог стичу сви битни елементи кривичног дела из чл. 179. ст. 1. КЗ. Законска формулација прави разлику између постојања брака и постојања брачне заједнице, па уколико брак није разведен, а брачна заједница не постоји, што је чињенично питање које се мора утврђивати у сваком појединачном случају, може постојати кривично дело силовања извршено од стране мужа према жени, са којом је само формално у браку.

Када другостепени суд, по provedеном претресу, другачије од првостепеног суда цени оне доказе које на претресу није непосредно извео, повређено је начело непосред-

ности из чл. 318. ЗКП. (Пресуда Врховног суда Војводине бр. Кж. 792/71. од 26. X 1972. год.).

По жалби оштећене као тужиоца другостепени суд је одржао претрес, на коме није саслушао сведоке, већ је само њихове раније исказе прочитао. Међутим, ценећи исказе ових сведока другостепени суд није веровао сведоцима чије је исказе првостепени суд прихватио, а прихватио је исказе сведока којима првостепени суд није веровао. Последица овакве оцене доказа је другачије утврђено чињенично стање од стране другостепеног суда, те оглашавањем кривим окривљеног због крив. дела из чл. 141. ст. 1. КЗ, за које дело је пресудом првостепеног суда био ослобођен.

По жалби окривљеног Врховни суд је укинуо другостепену пресуду. По становишту Врховног суда, другостепени суд је повређио принцип непосредности садржан у чл. 318. ЗКП, због тога што је ценио доказе изведене читањем другачије него првостепени суд, који их је непосредно извео. Уколико је II-ст. суд сматрао да је оцена доказа I-ст. суда неприхватљива, или да на основу исказа сведока треба извести другачији правни закључак, био је дужан да на претресу непосредно изведе доказе, цени их и тако утврди чињенично стање. Само читање исказа сведока не даје суду право да их цени другачије него што их је ценио првостепени суд.

Поступајући на описан начин II-ст. суд је неправилно применио одредбу чл. 318. ЗКП и тиме учинио битну повреду одредаба кривичног пос-

тупка из чл. 334. ст. 2. ЗКП, јер је погрешна примена чл. 318. ЗКП могла бити од утицаја на законито и правилно доношење пресуде.

Постоји подељена одговорност за штету насталу сударом двају возила, ако је један возач возио несмањеним дугачким светлима која су заслепила другог возача, па је овај морао да кочи и услед неисправних кочница и заносења возила пређе на леву страну пута. (Пресуда Врховног суда Војводине Гж. 1399/71. од 27. IV 1972. год.).

Возећи несмањеним дугачким светлима тужилац је заслепио тужениковог осигураника, који му је својим возилом долазио у сусрет, и навео га да кочи, те да, због неисправних кочница и клизавости влажног коловоза, услед заносења пређе на своју леву страну пута и удари у његово возило.

Првостепени суд је нашао да је тужилац допринео удесу у сразмери са 25% у односу на допринос тужениковог осигураника од 75%.

По жалби туженог, узевши поново у оцену околности под којима је дошло до удеса, Врховни суд је нашао да су оба учесника подједнако допринела настанку удеса, па је првостепену пресуду преиначио снижавањем досуђене главнице и трошкова.

Подједнака је кривица ЖТП-а и путника за штету коју је путник претрпео испадањем из воза, након што су се врата без притиска сама отворила, ако су радници ЖТП-а пропустили контролу исправности и затварања врата, а путник је неопрезно стајао у близини врата не придржавајући се ничега. (Пресуда Врховног суда Војводине Гж. 1408/71. од 13. IV 1972. год.).

Према утврђеним чињеницама радници ЖТП-а су пре и у току вођење пропустили надзор ради установљења да ли су врата вагона, из којег је тужилац испао, затворена и да ли је брава на њима исправна. Тужилац је, ипак, неопрезно стајао у близини врата, наслоњен десним

раменом на зид вагона, не придржавајући се ничега, мада је могао знати да се врата могу отворити и да он може испати из вагона. Утврђено је, такође, да су се врата вагона сама отворила, без притиска тужитеља на кваку, те да је тужитељ испао из вагона и претрпео бројне повреде.

Врховни суд је прихватио становиште првостепеног суда да се у овом случају ради о подједнакој кривици и подељеној одговорности у равним деловима између ЖТП-а и тужитеља.

Иако оштећени има могућности да накнаду остварује по основу социјалног осигурања, он може тужбом захтевати накнаду непосредно од штетника. (Пресуда Врховног суда Војводине Гж. 23/72. од 3. VII 1972. год.).

Према усвојеном правном схватању Врховног суда Војводине неосновано је становиште туженог као штетника да је тужилац, као оштећени, претходно требао да остварује право по основу социјалног осигурања. Обавеза туженог да накнади штету не зависи од тога да ли је тужитељ остварио право из социјалног осигурања, јер би и у том случају тужени био у обавези да, по праву регреса, накнади фондovima социјалног осигурања све исплате до којих је дошло његовом кривицом.

Приликом утврђивања удела брачног друга у заједничкој имовини, мора се узети у обзир и пасива.

Када је носилац кредита само тужени брачни друг, онда се тужилац и без формалне противтужбе, изреком пресуде, може обавезати на отплату кредита у квоти која му је призната као удео у тој активи. (Пресуда Врховног суда Војводине Гж. 1794/71. од 22. V 1972. год.).

У предмету утврђивања удела брачног друга у заједничкој имовини (чл. 8. ОЗБ) првостепеном пресудом је тужиља обавезна на учешће у снашању и отплати $\frac{1}{3}$ дела кредита подигнутог од стране туженог.

Врховни суд Војводине потврдио је првостепену пресуду и при том усвојио изнето правно схватање.

Посебна имовина дата брачном другу у извршавању обавезе из чл. 4. ОЗБ разводом брака враћа се, сагласно одредби чл. 63. ОЗБ, у оном стању, одн. оној вредности, коју је имала у тренутку постанка узрока развода. (Решење Врховног суда Војводине Гж. 1863/71. од 24. III 1972. год.).

Према чињеничном стању, утврђеном у првостепеној пресуди, тужила је своју посебну имовину у новчила и новац дала туженику, као брачном другу, да би се он оспособио за оперског певача. Расправљајући овај правни однос по правним правилима, која важе за стицање без основа, првостепени суд је обавезао туженог да тужиљи исплати 77.250. дин. спш.

По схватању Врховног суда овај однос се није могао тако расправити. Предметна чинидаба има правни основ, јер се заснива непосредно на одредби чл. 4. ОЗБ, према којој су брачни другови дужни да се узајамно помажу. Ако је по том основу један брачни друг помагао другој из своје посебне имовине, по разводу брака, он може тражити враћање датог. У таквом захтеву се одлучује по правилима садржаним у чл. 63. ОЗБ. Посебна имовина се има вратити у оном стању, одн. у оној вредности, коју је имала у тренутку постанка узрока за развод брака. Ако је, пак, тај узрок, неко трајније стање у односима међу брачним друговима — као што је случај са бракоразводним узроцима из чл. 53. и 56. ОЗБ — сматраће се да је настао оног дана када је бракоразводна тужба предата суду.

Усвајајући жалбу туженог Врховни суд је укинуо део I-ст. пресуде којим је тужбени захтев усвојен, наложивши првостепеном суду да у настављеном поступку утврди да ли је брак странака разведен кривцом или без изрицања кривице, из којих разлога је брак разведен и када је настао бракоразводни узрок.

Не постоји јединствено супарничарство када се против више земљишнокњижних сувласника некретнине тужбом тражи утврђивање стицања својина путем одржаја (Решење Врховног суда Војводине бр. Гж. 181/72. од 27. IV 1972. год.).

Тужиоци су тражили да се утврди да су на основу одржаја стекли право власништва на некретнини, на којој су тужени у зем. књизи уписани као сувласници, те да се тужени обавезу да им издају по добну земљишнокњижну исправу за пренос права власништва.

Према усвојеном правном схватању Врховног суда, не постоји јединствено супарништво оних тужених који су земљишнокњижни сувласници спорне некретнине, с обзиром да сваки од њих може самостално располагати својим сувласничким делом и да се, стога, спор не може решити на једнак начин према свима.

Поред тога, истакнуто је да се уз тужбу, којом се тражи издавање табуларне исправе, мора већ приликом предаје суду приложити извод из земљишне књиге, јер у противном тужба не садржи све што је потребно да би се по њој могло поступати. Већ код претходног испитивања тужбе мора бити несумњиво да ли је тужени у могућности да изда табуларну исправу, одн. да ли је у зем. књизи уписан као власник, па ако доказа о овоме уз тужбу нема, суд је дужан да затражи од тужиоца отклањање овог недостатка (чл. 98. ЗПП).

Стварна заблуда је правно значајна само ако се тиче битног састојка уговора; заблуда у погледу споредне стипулације не утиче на ваљаност уговора у целини.

Задржавање права становања („sic“) у купопродајном уговору је споредна стипулација. (Пресуда Врховног суда Војводине Гж. 97/72. од 9. VI 1972. год.).

Странке су сачиниле писмени купопродајни уговор у коме је, поред ознаке предмета, цене и изјаве странака да купују, одн. продају, наведена и одредба да продавац задржава право становања у једној соби и употребу кухиње, бунара и

WC-a у продатој кући. Сагласност воља постојала је у погледу свих одредби уговора, изузев у погледу права становања.

Првостепени суд је усвојио тужбени захтев купца и утврдио да овај купопродајни уговор није ваљан, с обзиром да међу странкама није постигнута сагласност воља о свим битним елементима уговора.

По жалби туженог Врховни суд Војводине преиначио је првостепену пресуду тако што је тужбени захтев одбио. Прихватајући у потпуности чињенично стање, утврђено у првостепеном поступку, Врховни суд је заузео другачије правно схватање, а наиме, да је задржавање права становања споредна одредба уговора о купопродаји и да евентуална заблуда у погледу ове одредбе нема утицаја на пуноважност уговора као целине.

Раднику се не може приписати у кривицу што је пристао да ради, на радном месту на коме се рад одвијао на недозвољен начин и са неподобним средствима за рад; за штету насталу из таквог рада ис-

кључиву кривицу сноси радна организација. (Пресуда Врховног суда Војводине Гж. 959/ 72. од 16. VI 1972. год.).

Тужитељ је, радећи код туженог на пословима транспорта, који су се одвијали на недозвољен начин и са неподобним средствима за рад, претрпео повреду.

Према схватању Врховног суда, првостепени суд је, из иначе правилно утврђених чињеница, извукао погрешан закључак, када је установио да је за спорну штету крив и тужилац у сразмери од 10%. Погрешно је I-ст. суд кривицу тужиоца видео у томе што је пропустио да одбије рад са неподобним средствима, иако је имао практичног искуства о опасностима које такав рад садржи. Врховни суд налази да се раднику не може приписати у кривицу чињеница да је пристао да ради ако се рад одвијао на недозвољен начин и са неподобним средствима за рад и да, при таквом стању ствари, постоји искључива кривица радне организације за насталу штету од повреде на раду.

С. Б.

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 27. новембра 1972. године, донета су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара и благајника о раду Коморе.
2. Управни одбор прихватио је Нацрт предлога за измене и допуне Статута Адвокатске коморе Војводине и предложио председнику да сазове Конференцију адвоката за 16. децембар 1972. године.
3. Решењем бр. 372/72. уписан је у именик адвоката Владимир Вуксановић са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Радничка бр. 43, а са даном 27. новембар 1972. године.
4. Решењем бр. 382/72. уписан је у именик адвоката Душан Павлица са седиштем адвокатске канцеларије у Бачкој Тополи, Народног фронта бр. 2, а са даном 27. новембар 1972. године.
5. Решењем бр. 401/1972. уписан је у именик адвоката Милан Сретеновић са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Трг братства и јединства бр. 1/1, са даном 27. новембар 1972. године.
6. Решењем бр. 381/1972. уписана је у именик адвокатских приправника Силберберг Даница са адвокатско-приправничком вежбом код Владимира Субакова, адвоката у Бечеју, а са даном 27. новембар 1972. године.
7. Решењем бр. 399/1972. уписан је у именик адвокатских приправника Слободан Кнежевић са адвокатско-приправничком вежбом код Миленка Бабина, адвоката у Новом Саду, а са даном 27. новембар 1972. године.
8. Решењем бр. 403/1972. уписан је у именик адвокатских приправника Светозар Добросављев са адвокатско-приправничком вежбом код Стевана Рончевића, адвоката у Новом Саду, а са даном 27. новембар 1972. године.
9. Решењем бр. 404/1972. уписан је у именик адвокатских приправника Јошко Станојевић са адвокатско-приправничком вежбом код Мите Гојковића, адвоката у Новом Саду, а са даном 1. децембар 1972. године.
10. Решењем бр. 351/1972. одсутном адвокату Милети Игњатовићу из Панчева, за привременог заменика, одређен је Васа Калишки, адвокат у Панчеву.
11. Решењем бр. 396/72. брисан је из именика адвоката Божидар Купинац, адвокат у Новом Саду, са даном 30. новембар 1972. године, због заснивања радног односа. За преузиматеља одређен је Киселички Живко, адвокат у Новом Саду.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 20. децембра 1972. године, донета су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара и благајника о раду Коморе.

2. Уважава се оставка Милорада Ботића на положај одговорног уредника *Гласника*, члана Уређивачког одбора и Савета *Гласника*, председника Комисије за организациона и статутарна питања, а молба за оставку на чланство у Управном одбору упућује редовној Скупштини.

3. Уважава се оставка Славка Мишића на чланство у Уређивачком одбору *Гласника*.

4. Одаже се излажење *Гласника* до именовања новог уредника *Гласника*.

5. Управни одбор именује за председника Комисије за организациона и статутарна питања Саву Савића, адвоката у Новом Саду.

6. Решењем бр. 421/1972. уписан је у именик адвоката Бранко Главашки са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Булевар М. Тита бр. 22/III, а са даном 20. децембар 1972. године.

7. Решењем бр. 402/1972. уписан је у именик адвоката Арпад Сеч са седиштем адвокатске канцеларије у Ади, Лењина бр. 10, а са даном 20. децембар 1972. године.

8. Решењем бр. 422/1972. уписан је у именик адвоката Владимир Хромић са седиштем адвокатске канцеларије у Руском Крстурџу, а са даном 9. јануар 1973. године.

9. Решењем бр. 365/1972. одбијена је молба за упис у именик адвоката Иве Чрњевића, дипломираног правника из Загреба, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, на основу чл. 8. тач. 5. Закона о адвокатури и служби правне помоћи.

10. Решењем бр. 428/1972. уписана је у именик адвокатских приправника Нада Рабреновић са адвокатско-приправничком вежбом код др Велибора Лукића, адвоката у Новом Саду, а са даном 20. децембар 1972. године.

11. Решењем бр. 426/1972. узето је на знање да је Марковић Емил, адвокат у Чурџу, а са даном 20. децембар 1972. године, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад, Косовска бр. 2.

12. Решењем бр. 409/1972. брисан је из именика адвоката Радован Пујић, адвокат у Руми, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузиматеља одређена је Јелена Георгијевић, адвокат у Руми.

13. Решењем бр. 412/1972. брише се из именика адвокатских приправника Душанка Дудварски, адвокатски приправник из Бечеја, са адвокатско-приправничком вежбом код Дудварски Косте, адвоката у Бечеју, а са даном 1. децембар 1972. године, због заснивања радног односа.

Управни одбор

Адвокатске коморе Војводине

СА ГОДИШЊЕ СКУПШТИНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

На Скупштини, одржаној дана 23. децембра 1972. године, решено је:

1. Усвојене су Измене и допуне Статута Адвокатске коморе Војводине и Пословника за рад Скупштине.

2. Прихваћен је завршни рачун Адвокатске коморе Војводине за 1971. годину.

3. Усвојен је извештај о финансијском пословању Комисије за преглед финансијског пословања.

4. Усвојен је предлог новог финансијског плана.

Напомињемо да ће се пречишћени текст Статута Адвокатске коморе Војводине и пречишћени текст Пословника за рад скупштине накнадно објавити у једном од наредних бројева.

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 27. јануара 1973. године, донета су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника, секретара и благајника о раду Коморе.

2. Управни одбор је већином гласова донео одлуку да се Уређивачки одбор *Гласника* попуни избором главног и одговорног уредника *Гласника*, уредника и једног члана Уређивачког одбора.

3. Управни одбор је већином гласова донео одлуку: предлаже се Конференцији адвоката за главног и одговорног уредника *Гласника* Бранко Царић, адвокат у Новом Саду, за уредника *Гласника* Слободан Бељански, адвокат у Новом Саду, и за члана Уређивачког одбора *Гласника* Васа Калишки, адвокат у Панчеву.

4. Одлучено је да се одржи Конференција адвоката дана 17. фебруара 1973. године.

5. Прихваћен је Преднајрт финансијског плана Адвокатске коморе Војводине за 1973. годину, с тим да ће се, уколико дође до промена у трошковима пословања због евентуалног поскупљења, извршити накнадне корекције и доставити Скупштини на усвајање.

6. Решењем бр. 75/1973. одбија се молба за упис у именик адвоката Иве Чрњевића, дипломираног правника из Загребa, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду, на основу чл. 13. Статута Адвокатске коморе Војводине.

7. Решењем бр. 30/1973. уписан је у именик адвоката Нинко Пућа, са седиштем адвокатске канцеларије у Бачу, М. Тита бр. 24, са даном 1. јануар 1973. године.

8. Решењем бр. 51/1973. уписан је у именик адвоката Божидар Шоћ са седиштем адвокатске канцеларије у Беочину, Железничка бр. 2, са даном 27. јануар 1973. године.

9. Решењем бр. 58/1973. уписан је у именик адвоката Јожеф Рекецки млађи, са седиштем адвокатске канцеларије у Кањижи, Дамјанићева бр. 9, са даном 27. јануар 1973. године.

10. Решењем бр. 66/1973. уписан је у именик адвоката Сима Сакач са седиштем адвокатске канцеларије у Темерину, М. Тита бр. 407, са даном 6. фебруар 1973. године.

11. Решењем бр. 81/1973. уписана је у именик адвоката Драгица Косовац са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Војводе Мишића бр. 11/II, са даном 16. март 1973. године.

12. Решењем бр. 434/1972. уписана је у именик адвокатских приправника Верица Ротбарт са адвокатско-приправничком вежбом код Боривоја Јекића, адвоката у Новом Саду, са даном 27. јануар 1973. године.

13. Решењем бр. 53/1973. на основу чл. 27. став 4. Статута Адвокатске коморе Војводине одобрава се Попов Василију, адвокату из Зрењанина, да средом и петком пружа правну помоћ у Новој Црњи, М. Тита бр. 98.

14. Решењем бр. 71/1973. узето је на знање да је Владимир Вуксановић, адвокат из Новог Сада, са 1. фебруаром 1973. године преселио седиште адвокатске канцеларије у Инђију, Новосадска бр. 6.

15. Решењем бр. 72/1973. брише се из именика адвоката Милорад Арсенијевић, адвокат у Новом Саду, са даном 23. јануар 1973. године, јер желан да ужива пензију. Мимоилази се одређивање преузиматеља. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

16. Решењем бр. 76/1973. брише се из именика адвоката Жарко Радосав, адвокат у Сомбору, са даном 31. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимања одређен је Иван Бошњак, адвокат у Сомбору.

17. Решењем бр. 83/1973. брише се из именика адвоката др Лазар Матијевић, адвокат у Суботици, са даном 9. јануар 1973. године. За преузимања одређен је Иван Филиповић, адвокат у Суботици. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

18. Решењем бр. 82/1973. брише се из именика адвокатских приправника Јожеф Рекецки, адвокатски приправник из Кањиже са адвокатско-приправничком вежбом код Јожефа Рекецког, адвоката у Кањижи, са даном 27. јануар 1973. године, јер је уписан у именик адвоката.

19. Решењем бр. 65/1973. разрешава се дужности преузимања адвокатске канцеларије пок. Јована Лемајића, Милорад Арсенијевић са даном 19. јануар 1973. године, јер је извршена ликвидација.

20. Решењем бр. 433/1972. разрешава се дужности преузимања адвокатске канцеларије Јована Кекића, др Момчило Миковић, адвокат у Србобрану, са даном 22. децембар 1972. године, јер је извршена ликвидација.

21. Решењем бр. 445/1972. разрешава се дужности преузимања адвокатске канцеларије пок. Фрање Кујунџића, Иван Рудић, адвокат из Суботице, са даном 27. децембар 1972. године, јер је извршена ликвидација.

22. Решењем бр. 102/1973. брише се из именика адвоката Стевановић Стојадин, адвокат у Опацама, на основу чл. 31. ст. 1. тач. 5. Закона о адвокатури и служби правне помоћи, са даном 22. март 1973. године.

23. Решењем бр. 395/72—1. евидентиран је уговор о пружању правне помоћи склопљен између Матијевић Ивана, адвоката у Новом Саду, са Грађ. комбинатом „Кварнер“ из Ријеке — радна јединица „Кровар“ Нови Сад од 19. октобра 1972. године.

24. Решењем бр. 395/72—2 евидентиран је уговор о пружању правне помоћи склопљен између Матијевић Ивана, адвоката у Новом Саду, са Заводом за пројектовање „Инвестпројект“ из Новог Сада, од 16. новембра 1972. године.

25. Решењем бр. 61/1973. евидентиран је уговор о пружању правне помоћи склопљен између Лазара Хаџића, адвоката у Новом Саду, са Радничким универзитетом — Munkásegyletem из Суботице од 10. јануара 1973. године.

26. Решењем бр. 21/1973. брише се из именика адвоката Недељко Грубишић, адвокат у Опацама, са даном 31. децембар 1972. године, због заснивања радног односа. За преузимања одређен је Димитрије Зековић, адвокат у Опацама.

27. Решењем бр. 22/1973. брише се из именика адвоката др Милан Вујин, адвокат у Кикинди, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. Мимоилази се одређивање преузимања. Узето је на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

28. Решењем бр. 23/1973. брише се из именика адвоката др Густав Керпел, адвокат у Вршцу, са даном 29. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузимања одређен је Миленко Вишацки, адвокат у Вршцу. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

29. Решењем бр. 25/1973. брише се из именика адвоката Корнел Зарија, адвокат у Панчеву, са даном 31. децембар 1972. године, због заснивања радног односа. За преузимања одређен је Трифун Зарија, адвокат у Панчеву.

30. Решењем бр. 31/1973. брише се из именика адвоката Иван Рудић, адвокат у Суботици, са даном 1. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. Мимоилази се одређивање преузимања. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

31. Решењем бр. 45/1973. брише се из именика адвоката др Перо Ривола, адвокат у Сремској Митровици, са даном 1. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимања одређен је Драгомир Огња-

новић, адвокат у Сремској Митровици. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

32. Решењем бр. 56/1973. брише се из именика адвоката Александар Голубовић, адвокат у Сомбору, са даном 31. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је др Душан Радоман, адвокат у Сомбору.

33. Решењем бр. 63/1973. брише се из именика адвоката др Никола Маширевић, адвокат у Сомбору, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је др Александар Пал, адвокат у Сомбору. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

34. Решењем бр. 67/1973. брише се из именика адвоката Милош Радунчић, адвокат у Суботици, са даном 10. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Буро Вуков, адвокат у Суботици. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

35. Решењем бр. 68/1973. брише се из именика адвоката Стјепан Габрић, адвокат у Суботици, са даном 1. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Иван Малагурски, адвокат у Суботици. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

36. Решењем бр. 69/1973. брише се из именика адвоката Александар Калчан, адвокат у Сомбору, са даном 20. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Славко Арчон, адвокат у Сомбору. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

37. Решењем бр. 70/1973. брише се из именика адвоката Федор Висево, адвокат у Суботици, са даном 6. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Буро Вуков, адвокат у Суботици.

38. Решењем бр. 412/1972. брише се из именика адвоката Богдан Стојановић, адвокат у Вршцу, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Станчу Симеон, адвокат у Вршцу. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

39. Решењем бр. 439/72. брише се из именика адвоката Пајковић Батрић, адвокат у Старој Пазови, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је др Буро Руп, адвокат у Старој Пазови.

40. Решењем бр. 429/1972. брише се из именика адвоката др Федор Коњовић, адвокат у Сомбору, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је др Александар Пал, адвокат у Сомбору. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

41. Решењем бр. 430/1972. брише се из именика адвоката др Михајло Подрич, адвокат у Бачкој Тополи, са даном 31. децембар 1972. године, због пензионисања. За преузимаатеља одређен је Реже Чернаи, адвокат у Бачкој Тополи. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

42. Решењем бр. 435/1972. брише се из именика адвоката Милета Игњатовић, адвокат у Панчеву, са даном 22. децембар 1972. године, због заснивања радног односа. За преузимаатеља одређен је Васа Калишки, адвокат у Панчеву.

43. Решењем бр. 436/1972. брише се из именика адвоката др Золтан Лустиг, адвокат у Бачкој Тополи, са даном 1. јануар 1973. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Урош Прентовић, адвокат у Фекетићу. Узето је на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

44. Решењем бр. 440/1972. брише се из именика адвоката др Јован Сремац, адвокат у Кикинди, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Исак Дражић, адвокат у Кикинди. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

45. Решењем бр. 441/1972. брише се из именика адвоката Сима Павков, адвокат у Пландишту, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. Мимолази се одређивање преузимаатеља.

46. Решењем бр. 442/1972. брише се из именика адвоката Миодраг Јовановић, адвокат у Кикинди, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. Мимоилази се одређивање преузиматеља. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

47. Решењем бр. 443/1972. брише се из именика адвоката Милић Комненовић, адвокат у Кикинди, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузиматеља одређен је Исак Дражић, адвокат у Кикинди. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

48. Решењем бр. 444/1972. брише се из именика адвоката Калман Сеч, адвокат из Аде, са даном 31. децембар 1972. године, јер жели да ужива пензију. За преузиматеља одређен је Арпад Сеч, адвокат у Ади. Узима се на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

49. Решењем бр. 44/1973. брише се из именика адвокатских приправника Милан Добросављев, адвокатски приправник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Слободана Бељанског, адвоката у Новом Саду, са даном 31. децембар 1972. године, због заснивања радног односа.

50. Решењем бр. 431/1972. узима се на знање да је Урош Прентовић, адвокат из Фекетића, са даном 1. јануар 1973. године преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Бачку Тополу, Ул. М. Тита бр. 45.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

СА ТРЕЋЕ СЕДНИЦЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ АДВОКАТА КОЈА ЈЕ ОДРЖАНА 1. АПРИЛА 1973. ГОДИНЕ

1) На Конференцији адвоката су усвојени следећи критеријуми за избор органа Коморе

А. ОПШТИ КРИТЕРИЈУМИ

1. Приликом предлагања кандидата за органе Коморе треба водити рачуна о његовом угледу као правника и адвоката, те његовом моралном и политичком лику.

2. У органе Коморе, а нарочито на руководеће функције, треба предлагати адвокате који су својим досадашњим радом у адвокатури показали да имају искуство и интерес за рад у професионалним организацијама адвоката и да уживају већи друштвени углед.

3. Треба водити рачуна о томе да припадници народа и народности буду сразмерно представљени у органима Коморе.

4. Приликом састављања кандидатске листе треба водити рачуна и о томе да адвокати буду и територијално заступљени у органима Коморе.

5. Приликом предлагања за члана било ког органа Коморе треба водити рачуна о принципу да се нико не предлаже у исти орган више од два пута узастопно, водећи рачуна о потребном континуитету у раду органа Коморе.

Б. ПОСЕБНИ КРИТЕРИЈУМИ

1. Уколико једно те исто лице буде предложено на више функција, тада ће дотични кандидат бити дужан да најкасније до дана конференције изјави које се кандидатуре прихвата.

2. Према одредбама Кодекса професионалне етике адвоката сваки адвокат треба да прихвати кандидатуру пошто то представља част за сваког предложеног. У случају ако адвокат из оправданих разлога не прихвати кандидатуру, дужан је да одмах по сазнању о кандидовању обавести своју Општинску организацију о неприхватању кандидатуре како би дотична Општинска организација била у могућности да уместо њега одреди другог кандидата.

3. У смислу Статута је број кандидата за сваку функцију у органима Коморе неограничен, но такође је предвиђено да за руководеће органе треба предложити најмање два кандидата.

Руководеће функције Коморе су: председник, три потпредседника Управног одбора, дисциплински тужилац, председник Дисциплинског суда, председник Вишег дисциплинског суда.

4. Позивом на чл. 151. и 152. Статута и чл. 3. и 4. Општих критеријума, адвокати се разврставају у регионе по седиштима окружних судова.

Региони су следећи:

1. територија Окружног суда у Новом Саду са 161 адвокатом
2. територија Окружног суда у Панчеву са 65 адвоката
3. територија Окружног суда у Сомбору са 28 адвоката
4. територија Окружног суда у Сремској Митровици са 36 адвоката
5. територија Окружног суда у Суботици са 69 адвоката
6. територија Окружног суда у Зрењанину са 65 адвоката

5. Општинска организација адвоката у седиштима окружних судова сазиваће на заједничку седницу све остале Општинске организације адвоката са територије свог Окружног суда (међуопштинска конференција адвоката) ради одређивања својих кандидата, а према кључу напоменутом у тачци б. с тим да могу ставити своје предлоге у погледу кандидата за руководеће функције у Комори из реда адвоката и ван седишта својих окружних судова.

6. Распоред и број места у органима Коморе по појединим регионима је следећи:

Управни одбор

- а) Нови Сад 5, од тога један потпредседник
- б) Панчево 2
- ц) Сомбор 1
- д) Сремска Митровица 1 потпредседник
- е) Суботица 3, од тога председник
- ф) Зрењанин 2, од тога један потпредседник

Дисциплински тужилац и два заменика

- а) Нови Сад 2, од тога дисц. тужилац
- б) Суботица 1

Дисциплински суд

- а) Нови Сад 5, од тога председник
- б) Панчево 2

- ц) Сомбор 1 заменик председника
- д) Сремска Митровица 1
- е) Суботица 3

Виши дисциплински суд

- а) Нови Сад 4, од тога 1 заменик председника
- б) Панчево 2, од тога председник
- ц) Сомбор 1
- д) Суботица 2
- е) Ср. Митровица 1
- ф) Зрењанин 2

*Комисија за контролу финансијског пословања
(три члана и два заменика)*

- а) Нови Сад 1 и 1 заменик
- б) Панчево 1
- ц) Сомбор 1 председник
- д) Ср. Митровица 1 заменик

II) За главног и одговорног уредника *Гласника* изабран је *Сава Савић*, адвокат у Новом Саду.

За чланове Уређивачког одбора *Гласника* изабрани су: *Добросављевић Светозар*, адвокатски приправник у Новом Саду, *Киселички Живко*, адвокат у Новом Саду, и *Вебер Борђе*, адвокат у Новом Саду.

За чланове Уређивачког савета *Гласника* из редова адвоката изабрани су: *Грујић Сава*, адвокат у Зрењанину, *Калишки Васа*, адвокат у Панчеву, *Лукић др Велибор*, адвокат у Новом Саду, и *Шарчевић др Петар*, адвокат у Суботици.

III) Општинске организације адвоката у седиштима окружних суда дужне су да у року од 15 дана одрже међуопштинску конференцију адвоката за предлагање кандидата са територије свог Окружног суда и да предлоге кандидата одмах доставе Комори.

САДРЖАЈ

Повратак адвокатури — — — — —	1
АДВОКАТУРА И ДРУШТВО	
Мр Војислав Попадић, <i>Активност адвоката комуниста Војводине</i> — — — — —	3
Станко Бети, <i>Положај и улога адвокатури у самоуправном друштвено-политичком систему</i> — — — — —	7
Драгољуб Гвозденац, Мирко Борјановић, Милан Рапајић, <i>Идејни проблеми у „Гласнику“</i> — — — — —	23
ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ	
Александар Радованов, <i>Поступак пред Спољнотрговинском арбитражом у Београду</i> — — — — —	32
Војислав Кнежевић, <i>Одузимање имовинске користи (чл. 62а КЗ)</i>	42
Законодавна пракса	
Миливој Вујадиновић, <i>О законодавној функцији САП Војводине</i> — — — — —	54
Милинко Перин, <i>Приказ Закона о испитивању порекла имовине</i>	63
ПРАВНА ПРАКСА	
Из судске праксе — — — — —	66
САОПШТЕЊА	
Из седнице Управног одбора — — — — —	70

САДРЖАЈ

Поредак адвоката

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Мр Војислав Илић, адвокат и члан Адвокатског друштва у Новом Саду

Стефан Кетић, адвокат и члан Адвокатског друштва у Новом Саду

Драгољуб Тривојевић, адвокат и члан Адвокатског друштва у Новом Саду

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Александар Ракић, адвокат и члан Адвокатског друштва у Новом Саду

Војислав Илић, адвокат и члан Адвокатског друштва у Новом Саду

Уређивачки савет:

Сава Грујић, адвокат у Зрењанину, *мр Александар Бурђев*, секретар Секције ПК ССРН Војводине за друштвено-политички систем, *Иван Иванић*, заменик јавног тужиоца САП Војводине, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Марија Кленоџки*, судија Вишег привредног суда у Новом Саду, *др Велибор Лукић*, адвокат у Новом Саду, *Јован Милић*, судија Врховног суда Војводине у Новом Саду, *др Петар Шарчевић*, адвокат у Суботици.

Уређивачки одбор:

Сава Савић, главни и одговорни уредник, адвокат у Новом Саду, *Борђе Вебер*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, адвокатски приправник у Новом Саду, *Живко Киселички*, адвокат у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Годишња претплата 60.— дин., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 5.— дин. — Тек. рачун 65700-678-2047.

Штампа: Штампарија „БУДУЋНОСТ“, Нови Сад, Шумадијска број 12.

